

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Recyklace – budoucnost umění

Bakalářská práce

Autor: Nela Anna Haase
Studijní program: Výtvarná tvorba a francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: MgA. Jakub Horský
Oponent práce: Mgr. et MgA. Pavel Trnka, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Nela Anna Haase

Studium: P20P0353

Studijní program: B0114A300057 Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání, Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Recyklace - budoucnost umění**

Název bakalářské práce AJ: Recycling - the future of art

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na možnosti využití recyklovaných materiálů v umění. Studuje environmentalismus v umění a díla českých i zahraničních autorů tvořících pod tímto vlivem. Klade si otázku, jak lze obnovit a znovu využít již zdánlivě nepoužitelné předměty a jak takovému předmětu znovu vdechnout život. Práce se dále zabývá tím, proč je pro budoucí umění téma recyklace tak důležité. Dále popisuje, v čem spočívá význam a hlavní přínos recyklovaného umění. Praktickým výstupem práce jsou tři apropriovaná díla známých umělců vytvořená ze zrecyklovaných materiálů.

ŠŤASTNÁ, Jarmila. Všechno, co potřebujete vědět o odpadech a neměli jste se koho zeptat. Praha: Eko-Kom, 2013. ISBN 978-80-904833-1-6.

ŠŤASTNÁ, Jarmila. Kam s nimi - vše o třídění a recyklaci odpadů. Praha: Česká televize, 2007. ISBN 80-85005-72-7.

NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy - České umění ve věku environmentalismu 1960-2000*. Brno: Masarykova univerzita, Dexon Art, 2017. ISBN 978-80-210-8883-2, 978-80-907063-0-9.

NAVRÁTIL, Ondřej. *Řečiště a vlna: České umění a environmentální problematika na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, OFF/FORMAT, 2021. ISBN 978-80-210-9837-4.

VÍTKOVÁ, Martina. *Odpad a umění, umění a odpad 2*. Pardubice: NOV - spolek pro soudobou a mladou tvorbu, 2017. ISBN 978-80-906898-1-7.

Zadávací pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: MgA. Jakub Horský

Oponent: Mgr. et MgA. Pavel Trnka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.11.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Recyklace – budoucnost umění vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

HAASE, Nela Anna. *Recyklace – budoucnost umění*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 60 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na možnosti využití recyklovaných materiálů v umění. Studuje environmentalismus v umění a díla českých i zahraničních autorů tvořících pod tímto vlivem. Zabývá se historickým kontextem a různorodými odvětvími environmentálního umění. Čtenář je seznámen se základními pojmy, které souvisejí s odpadem a recyklací, a jsou mu předkládána zajímavá fakta a číselná data s nimi spojená. Práce si dále klade otázku, jak lze obnovit a znovu využít již zdánlivě nepoužitelné předměty a jak takovému předmětu znovu vdechnout život. V neposlední řadě se práce zabývá tím, proč je pro budoucí umění téma recyklace tak důležité. Dále popisuje, v čem spočívá význam a hlavní přínos recyklovaného umění. Praktickým výstupem jsou tři apropriovaná díla celosvětově známých umělců, vytvořená ze zrecyklovaných materiálů.

Klíčová slova: recyklace, odpad, umění, environmentalismus, životní prostředí, materiál

Annotation

HAASE, Nela Anna. *Recycling - the future of art*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 60 pp. Bachelor Degree Thesis.

The Bachelor's Degree Thesis focuses on the possibilities of using recycled materials in art. It studies environmentalism in art and the work of Czech and foreign authors who create under this influence. It describes the historical context and diverse branches of environmental art. The reader is introduced to the basic concepts related to waste and recycling and is presented with interesting facts and numerical data related to them. The thesis also asks how to restore and reuse seemingly unusable objects and how to breathe new life into such objects. Last but not least, the thesis further deals with why the topic of recycling is so important for future art. It also describes the importance and main benefit of recycled art. The practical output is three appropriated works by well-known artists created from recycled materials.

Keywords: recycling, waste, art, environmentalism, environment, material

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	8
1 Recyklace a odpad	8
1.1 Odpady	8
1.2 Skládky, spalovny a zpětný odběr	9
1.2.1 Zpětný odběr.....	10
1.2.2 Spalovny	11
1.3 Recyklace	11
1.4 Recyklace a odpad v číslech.....	13
2 Environmentální umění.....	15
2.1 Různá odvětví environmentálního umění	16
2.2 Recyklované umění	18
2.2.1 Vhled do historie Recyklovaného umění.....	19
3 Environmentální umění ve světě.....	22
3.1 Výběr z děl zahraničních autorů.....	22
3.1.1 Světová díla – „recycled art“	25
4 Proces ozeleňování českého umění.....	28
4.1 Vybraná díla umělců tvořících u nás	31
4.1.1 Česká díla – ve jménu recyklovaného umění	33
Praktická část.....	35
5 Zdroj inspirace	36
6 Tři celosvětově proslulá díla pojata jiným způsobem.....	37
6.1 Zahrada v Les Lauves – P. Cézanne	37
6.2 Výkřik – E. Munch.....	37
6.3 Čtverce se soustřednými kruhy – V. Kandinskij.....	38
7 Užité materiály.....	39
8 Umělecký artefakt – postup	39
Závěr.....	41
Bibliografie.....	42
Internetové zdroje.....	43
Přílohy	- 1 -

Úvod

Ústředním tématem mé bakalářské práce je recyklace, na níž je nahlíženo okem umělce jako na budoucnost umění. Toto téma vycházející z environmentalismu jsem si vybrala z důvodu, že v naší společnosti stále více rezonuje a v dnešní době má již spoustu přívrženců. Já osobně se o tento sílící a rozmanitý proud zajímám také, proto se na něj ve své práci podrobněji zaměřuji, a to v kontextu umění.

Cílem práce je seznámit čtenáře s environmentalismem a recyklací a jejich místem v umění, a dále vyzdvihnout důležitost, význam a přínos recyklovaného umění.

Práce je rozdělena na dvě části – na část teoretickou a část praktickou. První část nám přibližuje samotnou recyklaci, popisuje pojmy s ní spojené, zmiňuje a zamýšlí se nad číselnými daty souvisejícími s recyklací a odpadem. Dále sleduje environmentální umění u nás i ve světě, vysvětluje jeho cíle a zaměřuje se na díla vybraných autorů tvořících pod tímto vlivem. V praktické části vysvětluji, co jsem se rozhodla vytvořit za svůj výsledný artefakt připravený k prezentaci, popisuji materiály, které jsem použila a zabývám se způsobem, jakým jsem při tvorbě postupovala. Dále zde představuji pohnutky své mysli, jinými slovy z čeho jsem vycházela, co mé nápady ovlivnilo, popřípadě jakým způsobem a co mi posloužilo jako zdroj inspirace.

Závěr téma celkově shrnuje, zmiňuje význam a přínos recyklovaného umění a zamýšlí se nad tím, jak významnou roli hraje recyklace v umění.

Teoretická část

1 Recyklace a odpad

Nejdříve bych se ve své práci chtěla zaměřit na základní informace týkající se odpadů, neboť je důležité, aby měl čtenář o tomto tématu povědomí a byl tak do řešené problematiky nenásilně a poutavě vtažen. Zmíním zde důvody třídění odpadu, co se s odpadem děje po vytrídění recyklovatelných složek, jakým způsobem fungují skládky a spalovny a vysvětlím, co je to zpětný odběr. Čtenář se dále dozví základní fakta i zajímavosti o recyklaci a bude mít možnost zamyslet se nad neuvěřitelnými čísly, jež s odpady a recyklací souvisejí.

1.1 Odpady

Jakmile člověk přijde na svět, produkuje odpad. Jedná se o přirozený cyklus. Není v našich silách se této skutečnosti zcela vyhnout, avšak je možné tvorbu odpadu alespoň zčásti omezit. Jak je obecně známo, za odpad je považován takový předmět, který již není potřebný a nedá se dále využít. V dřívějších dobách bylo odpadů výrazně méně, než je tomu nyní, proto se také nádobám na odpad začalo říkat „popelnice“. Zbytky z jídel i vodu používanou na mytí nádobí většinou spotřebovala domácí zvířata a hlavním odpadem domácností byl tedy především popel z kamen. Dále je také důležité připomenout, že většina věcí byla vyrobena z přírodních materiálů, které, když se proměnily v odpad, přirozeně shnily, nebo se po určité době rozpadly. Dnes již existuje nepřeberné množství kvalitních trvanlivých materiálů, proto je třeba s odpady nakládat s rozumem a snažit se o další možnosti a efektivitu jejich využití. Množství odpadů v dnešní době rapidně roste a to souvisí s naší neustále se zvyšující životní úrovní. Naše společnost produkuje stále více odpadu, který je tvořen zejména obaly od potravin a spotřebního zboží. Domácnosti ale nejsou hlavními činiteli v produkování odpadu, výrazně více odpadu produkuje různá průmyslová odvětví jako je například stavebnictví, zemědělství, energetika atp.

Nyní bych se chtěla zaměřit na důvody, proč je dobré odpad třídit. Roztříděním odpadů na jednotlivé složky dle materiálu zajistíme, že suroviny, z nichž je odpad tvořen, se navrátí zpátky do výroby. Pro třídění odpadu slouží barevné kontejnery, které jsou rozmístěny v každé obci. Většina z nás již ví, že žlutý kontejner slouží pro plasty, modrý pro papír, červený pro nápojové kartony, hnědý na bioodpad a do černého se vyhazuje směsný

komunální odpad¹. Rozlišujeme také dva druhy kontejnerů na sklo. Zelený je určen pro barevné sklo a naopak bílý je určen pro sklo čiré. Z kontejnerů odpady převezme odborná firma, která je následně předá k recyklaci. Třídít odpad je možné pouze před jeho vyhozením. Pokud je odpad vyhozen do černého kontejneru (směsný komunální odpad), pak jej již není možné roztrždit tak, aby se z něj dal vyrobit nějaký další předmět; odpad už není možné žádným způsobem dále využít. V černém kontejneru jsou smíchány všechny složky odpadu, které zahrnují kuchyňské zbytky, plenky, kapesníky a další věci. Vše je znečištěné, proto se již tento odpad nedá roztrždit a putuje rovnou na skládku. Do černého kontejneru patří jinými slovy pouze to, co nelze dát do barevných kontejnerů. Tento odpad je označen pod pojmem „zbytkový odpad“.

Pokud se nad situací zamyslíme, nejlepším řešením je v první řadě si rozmyslet, co vlastně potřebujeme, popřípadě co budeme kupovat. Jestliže chceme omezit množství odpadů, můžeme kupovat větší balení, neboť to znamená méně obalového materiálu. Dále se vyplatí kupovat věci kvalitní, které nám vydrží zachované delší dobu. Zvažme také, zda potřebujeme kupovat neustále nové věci, protože mnohdy stačí pouze stávající věci opravit a jsou nadále použitelné. Za zmínku též stojí situace týkající se energií – hlavně v dnešní době se jedná o velmi aktuální téma – tzn. neplýtvat elektřinou, teplem a vodou, jelikož výroba energie je jedním z největších tvůrců odpadů vůbec.

1.2 Skládky, spalovny a zpětný odběr

Veškerý směsný odpad se po vytřídění všech recyklovatelných složek odveze většinou na skládku. V některých zemích, například ve Švýcarsku, jsou ale skládky zcela zakázány, odpady se zde většinou spalují s využitím energie. Skládky v dnešní době nemohou vzniknout všude, mají předepsána velmi striktní pravidla, jež zajišťují ochranu životního prostředí.

Skládky můžeme rozdělit do tří skupin dle vlastností odpadu. Existují skládky inertního odpadu, na kterých se skladují suti, stavební odpady, výkopové zeminy a další obdobné materiály. Druhým typem jsou skládky ostatního odpadu. Zde se skladují komunální odpady i některé průmyslové odpady. Tyto skládky jsou již více zabezpečené a nyní je jich u nás cca tři

¹ Pojmem „komunální odpad“ nazýváme směs různých odpadů, které vznikají v obci. Patří sem odpady, které vznikají v domácnostech, dále odpady vznikající při běžném životě ve městě nebo vesnici – při údržbě veřejné zeleně a úklidu veřejných prostranství, odpadky z odpadkových košů atd.

sta. Posledním typem jsou skládky nebezpečného odpadu, ty mají nejvyšší stupeň zabezpečení a skládají se na nich nebezpečné odpady, jak nám již název napovídá.

Skládky musí mít z důvodu ochrany podzemních vod několikanásobnou izolaci, která je tvořená několika vrstvami jílu a speciálními fóliemi z plastu. Budují se postupně, sestávají z jednotlivých kazet a je přesně stanoveno, jakou mají mít výšku a jak dlouho se mohou plnit. Každý den je na skládku navezeno okolo 1,5 metru vysoké vrstvy odpadů. Odpady jsou postupně pěchovány a stlačovány takzvanými „kompaktory“, které váží okolo 20 tun. V momentě, kdy se kazeta naplní odpadem, uzavře se a zrekvultivuje, a mezitím se plní kazeta nová. Pro rekvultivaci se často využívají komposty; nahoře na skládce se vysadí tráva a keře. Rekvultivovaná skládka poté vypadá jako obyčejný kopec. Avšak i po rekvultivaci je nutné skládku nadále sledovat a monitorovat, aby se zabránilo případnému úniku škodlivých látek.

Uvnitř skládky dochází k postupnému rozkládání odpadů. Činností bakterií, popřípadě dalších mikroorganismů dochází k četným rozkladným procesům. Při takovýchto procesech vznikají „skládkové plyny“, nejčastěji metan a oxid uhličitý. Je tedy nutné, aby byly skládky opatřeny již při výstavbě odplyňovací soustavou. Na větších skládkách se plyn jímá a využívá se dále k výrobě energie. Skládka je takto činná 10 - 20 let, poté tvorba plynů ustává.

1.2.1 Zpětný odběr

Odpovědností výrobců, kteří jistý výrobek uvedli na trh, je, aby se výrobek dal po skončení jeho užitku dále recyklovat. Výrobci se řídí evropskými směrnici, které udávají, jaké vlastnosti musí výrobky mít, aby je bylo možné recyklovat. Výrobci musí též zajistit, aby lidé mohli výrobky odevzdat k dalšímu využití a recyklaci. Musí se tak dít pohodlnou a bezplatnou cestou. Tento způsob se označuje pojmem „zpětný odběr“; vztahuje se na obaly, pneumatiky, elektrospotřebiče, baterie, autovraky i minerální oleje.

Pro každou skupinu existuje jiný systém, jak zpětný odběr funguje. Jednotliví výrobci se nemohou postarat o všechny obalové odpady, které vzniknou z jejich produktů. Z tohoto důvodu vznikly systémy, které zajistí vše, co se zpětným odběrem a využitím obalových odpadů souvisí. Prvním systémem, který u nás vznikl, je tzv. EKO-KOM. Firmy, které jsou zapojeny do systému EKO-KOM, financují recyklaci obalů, které uvádějí se svými produkty na trh. Smlouva, která toto zajišťuje, se nazývá smlouva o sdruženém plnění. EKO-KOM pro firmy zajišťuje evidenci obalů i finančních toků, dále spolupracuje s výrobcí a distributory na inovacích obalů, aby se daly lépe recyklovat. Společnost EKO-KOM je neziskovou

organizací, jejím cílem není tedy tvorba zisku. Operuje s finančními prostředky firem, které využívá na financování systému tříděného sběru a recyklace obalového odpadu.

1.2.2 Spalovny

Spalovny komunálního odpadu jsou zařízení, která využívají nejmodernější technologie. Po celou dobu kontrolují celý provoz včetně vypouštěných emisí. Spalovny využívají zbytkový směsný komunální odpad, jehož složky se nedají již roztřídit. Je třeba ale zmínit, že toto zařízení na energetické využití odpadů nenahrazuje recyklaci. Spalovny vyrábějí energii ze zbytku komunálního odpadu, který už není možné využít jiným způsobem. Energetickým využitím se objem odpadu zmenší o neuvěřitelných 90 procent a jeho hmotnost až o 70 procent. Tato čísla mají velkou váhu, proto jsou spalovny v odpadářském odvětví velmi důležitou složkou. Díky nim se na skládkách ukládá výrazně méně odpadů.

Spalovny jsou zdrojem energie - vyrábějí teplo a elektřinu - a také zpracovávají zbytky ze spalování. Recyklují suroviny ze škváry; pomocí magnetů se odděluje železo. Jinou technologií se získávají i neželezné kovy. Škvára se společně s popílkem dále upravují a promývají. Tyto složky lze poté využít ve stavebnictví, například jako zásypy a podklady pod silnice.

1.3 Recyklace

Za recyklaci se považuje jakýkoli způsob využití odpadů, který znovu odpad zpracuje na produkty, či materiály, ať už se jedná o původní, nebo o zcela nové účely jejich užití.² Jinými slovy se jedná o proces nakládání s odpadem, který umožňuje jeho další využití. Pojem recyklace vychází ze slova cyklus. Jde totiž o opakované uvedení materiálu zpět do výrobního cyklu. Recyklovaný materiál je přetvářen na druhotnou vstupní surovinu, která se použije při další výrobě. Recyklace je velmi významným procesem, neboť umožňuje šetřit obnovitelné i neobnovitelné zdroje a hraje důležitou roli pro životní prostředí. Můžeme ji rozdělit na přímou a nepřímou. Přímou recyklací je myšleno znovuvyužití věci bez dalších úprav, naopak

² Recyklace. *Samosebou.cz: Třídím odpad!* [online]. Praha: samosebou.cz, [2022] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/slovník/recyklace/>

nepřímá recyklace se orientuje na znovuvyužití pomocí znovu zpracovaných odpadních materiálů.³

Recyklace bývá často zaměňována s pojmem třídění odpadu. Jedná se ale o dva zcela odlišné procesy. Aby mohl být odpad recyklován, musí být předem roztríděn podle druhu materiálu. Poté jsme již schopni materiál znovu zpracovávat, tedy recyklovat. Jak již bylo řečeno, recyklace má ohromný přínos pro životní prostředí. Snižuje množství pevného odpadu ukládaného na skládky a také snižuje znečištění vzduchu, vody a půdy v důsledku likvidace odpadu.

Ráda bych zde také uvedla některá zajímavá fakta týkající se recyklace, nad nimiž je dobré se pozastavit. Nejprve se zaměřím na několik faktů souvisejících s papírovým odpadem. Například Američané každý rok vyhodí dostatek kancelářského papíru na stavbu 3,7 m vysoké zdi vedoucí ze Seattlu až do New Yorku.⁴ Dále stojí za zmínku, že recyklace stohu novin vysokého jen 0,9 m ušetří jeden zdravý strom. Za zajímavost můžeme považovat i fakt, že v roce 2018 bylo recyklováno více než 52 milionů tun papírových výrobků - to je v přepočtu téměř stejná hmotnost jakou váží 350 tisíc modrých velryb.

Co se týče plastového materiálu, každý rok se plastu vyhodí tolik, že by mohl až čtyřikrát obklopit celou zeměkouli. Je neuvěřitelné, že se v Americe vyhodí průměrně 2,5 milionu plastových lahví každou jednu hodinu. Zkusme si to představit. Plastů se vyrábí neskutečné množství a někteří odborníci dokonce označují aktuální dobu za takzvanou „dobu plastovou“.⁵ Na světě se ročně vyrobí více než 14 milionů tun polystyrenu, z toho pěnový polystyren se však nikdy v přírodě nerozloží. V neposlední řadě je dobré vědět, že recyklace jedné tuny plastových lahví ušetří ekvivalentní spotřebu energie dvoučlenné domácnosti po dobu celého jednoho roku.

Ohledně odpadů z kartonu je třeba podtrhnout, že kartonové krabice lze recyklovat nejméně sedmkrát a lze z nich vyrobit nové obalové krabice a dokonce i nábytek. Jedna tuna

³ Recyklace. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2022 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Recyklace>

⁴ RECYCLING IS IN A SERIOUS CRISIS. So let's fix it, shall we?. *Recycleacrossamerica.org: let's recycle right!* [online]. United States: recycle across america, [2023] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.recycleacrossamerica.org/recycling-facts>

⁵ ŠTĀSTNÁ, Jarmila. *Kam s nimi - vše o třídění a recyklaci odpadů*. Praha: Česká televize, 2007. ISBN 80-85005-72-7, str. 11.

recyklovaného kartonu ušetří okolo 174 litrů oleje. Motivaci k recyklaci kartonu podpoří též fakt, že tato recyklace spotřebuje pouze 75 % energie potřebné k výrobě nového kartonu.

Sklo je velice odolný materiál, který je schopen vydržet neporušený tisíce let. I přesto více než 28 miliard skleněných lahví a sklenic ročně skončí na skládkách – pokud chceme získat nějaké porovnání, jedná se o zaplnění dvou budov Empire State Building, a to po dobu každých třech týdnů. Pokud zrecyklujeme jednu skleněnou láhev, ušetříme tak dostatek energie na rozsvícení žárovky (100 wattů) na celé čtyři hodiny.⁶

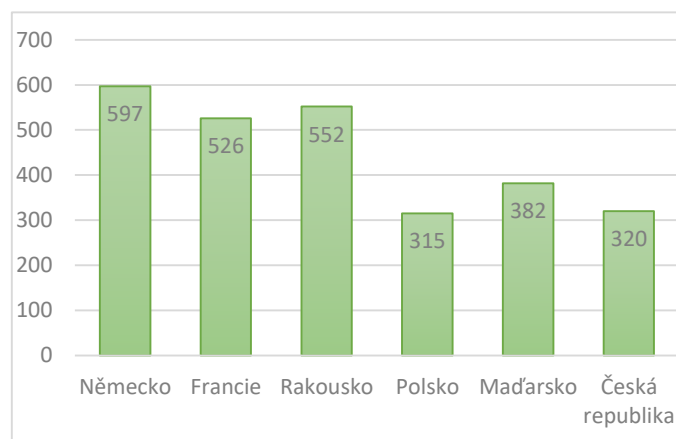
Fakta týkající se recyklace hliníku jsou také velmi významná. Například recyklace jediné hliníkové plechovky ušetří dostatek energie na napájení televizoru po dobu tří hodin. Hliník lze recyklovat v podstatě neustále, přičemž vůbec neztratí svou kvalitu. Průměrný člověk má možnost za svůj život zrecyklovat více než 25 000 plechovek.⁷

Po zjištění a zamyšlení se nad těmito dech beroucími fakty nám dochází, jak velký smysl má věci recyklovat. Ať už se jedná o noviny, skleněné nádoby, kartonové krabice, plechovky, plastové PET láhve, či další recyklovatelný materiál. Není to nijak složité, pokud chceme respektovat přírodu a naše životní prostředí, je dobré vykročit vstříc tímto směrem a zachovat tak naši planetu pro příští generace.

1.4 Recyklace a odpad v číslech

Nyní bych se na odpad a recyklaci chtěla podívat z trochu jiného pohledu. Nabídla bych zde číselná data, jež se týkají rozkládání odpadu, jeho třídění a recyklace.

Průměrný člověk (v rámci celého světa) vyprodukuje téměř 5 kg odpadu za den. V České republice každý rok vyprodukuje celkem 30-40 milionů tun odpadů, přičemž komunální

Graf č. 1 - Porovnání produkce odpadu na 1 člověka za rok

⁶ 16 Fun Recycling Facts for Kids. *Recyclingpartnership.org* [online]. United States: communities for recycling, [2022] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://recyclingpartnership.org/communitiesforrecycling/16-fun-recycling-facts-for-kids/>

⁷ BELL, Shelby. 50 Interesting recycling facts. *ROADRUNNERWM.COM* [online]. United States: ROADRUNNERWM.COM, 2019, 19/05 2019, 23/09 2020 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.roadrunnerwm.com/blog/50-interesting-recycling-facts>

odpady představují pouze 10-15 % z celkového množství. Pokud se zaměříme na produkci odpadu v rámci evropských zemí, Česká republika produkuje odpadu nejméně (viz Graf č. 1⁸ - v kg). Jedná se o zhruba 300 kilogramů komunálního odpadu na člověka za rok.

Kdybychom to tedy přepočítali na 10 milionů lidí, je to 3 miliony tun odpadu za rok.

Z komunálního odpadu je možné vytrítit a recyklovat dokonce až 50 %, třídí se však jen 10-15 %. Dle statistik v České republice netřídí okolo 35 % lidí.

V následující tabulce⁹ se podívejme, za jak dlouho se jednotlivé odpady rozloží. Zvláště znepokojující je uvědomit si, že pěnový polystyren alobal se nerozloží nikdy.

Druh odpadu	Doba rozkladu
Noviny	2-4 týdny
Karton	3 měsíce
Bavlněné triko	3-6 měsíců
Provaz	12 měsíců
Cigareta	1-5 let
Jednorázová plenka	10-20 let
Plastový pytlík	10-20 let
Nylon	30-40 let
Hliníková plechovka	200 – 400 let
Plastová láhev	450 let
Skleněná láhev	tisíce let
Pěnový polystyren	nikdy
Alobal	nikdy

⁸ ŠTĀSTNÁ, Jarmila. *Všechno, co potřebujete vědět o odpadech a neměli jste se koho zeptat*. Praha: Eko-Kom, a.s., 2013. ISBN 978-80-904833-1-6, str. 21.

⁹ How Long Does it Take for Trash to Decompose?. *Sourgum.com* [online]. United States: Sourgum waste, [2023] [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.sourgum.com/trash-talks-blog/trash-decomposition/>

2 Environmentální umění

Problematika životního prostředí otřásá naší společností již značnou dobu a stále více se stává rezonujícím a diskutovaným tématem, jež je přítomné téměř v každé oblasti našeho života. Není tedy divu, že se objevilo a nadále působí i v oblasti umění. Environmentální umění nás vybízí k tomu, abychom hlouběji přemýšleli o důsledcích našeho chování na planetě Zemi. Zkoumá vztah, který člověk chová k přírodě, obvykle se specifickým zaměřením buď na zdůraznění krásy prostoru, nebo na negativní dopady, které má člověk na životní prostředí.

Životním prostředím je myšleno „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“¹⁰ S životním prostředím jsou spojeny četné problémy, na něž právě tvůrci environmentálního umění prostřednictvím svých děl a činů reagují. Těmito tzv. „environmentálními“ problémy se rozumí „procesy, které negativně ovlivňují udržitelnost kvalit nezbytných pro zdraví zde žijících organismů.“¹¹ Je zapotřebí vyzdvihnout zde s tím související pojem: environmentalismus. Jedná se o myšlenkový směr (či hnutí), který komplexně zkoumá životní prostředí a vzájemnou interakci mezi člověkem a přírodou. Dochází zde k propojení filozofických, sociologických i politických teorií.¹²

Pro spojení zájmu o životní prostředí a umění vzniklo hned několik výstižných názvů. Toto umění můžeme označit pod názvem environmentální umění (environmental art), nebo také ekologické umění (ecological art), dalšími názvy jsou poté green art, reclamation art, ecovention, art in nature a další. Ohledně zmíněných názvů panuje mezi umělci mnoho názorů, ať už shodných či naprosto odlišných. Někteří umělci považují termíny „environmentální“ a „ekologické“ za synonyma označující tentýž proud. Jiní se domnívají, že ekologické umění je více angažované než umění environmentální. Autor Sam Bower označuje environmentálním uměním vše, co autoři vytvořili v poslední třetině 20. století, přičemž tato tvorba může, ale i nemusí představovat environmentální problematiku. A například Heather Wanwright vyjádřila, že exaktní definice environmentálního umění je pouhou iluzí.¹³

¹⁰ Zákon č. 17/1992 Sb.

¹¹ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy - České umění ve věku environmentalismu 1960-2000*. Brno: Masarykova univerzita, Dexon Art, 2017. ISBN 978-80-210-8883-2, 978-80-907063-0-9, str. 9.

¹² DUFFEK, Petr. Environmentalismus. *Encyklopedie.soc.cas.cz* [online]. Česká republika: Sociologická encyklopedie, 2017 [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Environmentalismus>

¹³ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy*, str. 11.

Environmentální umění vzniklo v 60. - 70. letech 20. století a existují čtyři základní principy (dle Kagana), které se s ním pojí. První princip klade důraz na síť vzájemných vztahů našeho životního prostředí. Druhý pracuje s přírodními materiály, eventuálně může zapojovat i živly. Třetí princip usiluje o napravení zpusošeného životního prostředí a čtvrtý má za cíl zamyslet se nad ekologickými vztahy a navrhnout nové možnosti soužití, udržitelnosti a obrody.

S environmentálním uměním a environmentalismem obecně jsou svázány další kvality. Mezi hlavní charakteristiky můžeme zařadit zodpovědnost, uvědomělé jednání, zájem o environmentální problematiku, zkoumání, spolupráci, empatii, kreativitu a přesah k vědě či dokonce ke spiritualitě.¹⁴

Pokud se zaměříme na umělce tvořící pod tímto vlivem, je třeba nejprve zdůraznit, že všichni umělci hrají důležitou roli jak ve světě umění, tak v naší společnosti. Konkrétně tvůrci environmentálního umění zvyšují povědomí o mnohostranných problémech životního prostředí, kterým naše planeta denně čelí. Pomáhají nám porozumět přírodě, jejím cyklům, probíhajícím procesům, ekosystémům, materiálům a zmíněným environmentálním problémům či krizím. Primárním cílem těchto umělců je vyjádření vztahu mezi člověkem a životním prostředím, kladou si otázky z ekologie, etiky, sociologie, historie, filozofie, dále otázky týkající se politiky, lidských práv a další. Jednotliví umělci si též osvojili rozmanité způsoby, jakými k této problematice přistupují. Využívají různé druhy médií, technik, forem a stylů.

2.1 Různá odvětví environmentálního umění

Umělci se snaží nalézt nejrůznější způsoby, které je osvobodí od zkosnatělých a svazujících pravidel tradičního umění. Proto environmentální umění zahrnuje širokou škálu uměleckých hnutí, stylů a tendencí. Patří mezi ně eco-art, sustainable art, land art, arte povera, art in nature, site-specific art, ephemeral art, recycled art a další.

Nejprve budu mluvit o umění land artu, jež můžeme znát také pod názvem earth art. Land Art je umělecké hnutí, které pramení z konceptuálního umění a z umění minimalismu. Vztah k minimalismu vyplývá z myšlenky, že umění by mělo existovat nezávisle a nemělo by být čistě subjektivní. Minimalismus také zdůrazňoval použití jednoduchých forem, metod a stylů

¹⁴ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy*, str. 12.

jak v malbě, tak v sochařství, čímž reagoval na soudobé hodnoty expresionismu.¹⁵ Umělci land artu se rozhodli, že k realizaci svých děl využijí okolní prostředí, svět. Začali tedy svá díla vytvářet přímo v terénu. Odmítají systém muzeí a galerií a využívají okolní prostředí nejen jako pozadí pro svou práci, ale jako její samotnou součást. Podstatou tohoto hnutí je navrhnout nový vztah mezi uměním a prostorem, životním prostředím, divákem a společností. První díla land artu se objevila ve Spojených státech na konci šedesátých let, přičemž postupně docházelo k jejich vnějším i vnitřním proměnám a nakonec tato díla zmizela z povrchu zemského zcela, a to především následkem přírodních jevů. Land art vytváří prostor, ve kterém je umělec nucen podléhat přírodním cyklům, ať už jsou to změny počasí, klimatu, eroze apod. Autoři tímto způsobem zdůrazňují pomíjivost umění¹⁶, zaznamenávají tyto procesy a výsledky své činnosti prostřednictvím videí a fotografií. Je třeba dodat, že rané umění land artu není ani tak o restaurování přírody, ekologii nebo o přímém aktivismu. Jde spíše o využití země a přírody jako média pro vyjádření sebe sama, dále o zkoumání různých uměleckých myšlenek a zdůraznění krásy přírody. Land art tedy lze považovat za jakýsi předstupeň našeho smýšlení o životním prostředí.¹⁷

Arte povera (neboli angl. poor art) využívá surových organických materiálů, které nalezneme všude v přírodě. Mohou to být například větve stromů, kameny, zemina, rostliny a další. Umělecká díla vytvořená z těchto materiálů postupně podlehnou „zuby času“ a zaniknou. Umělci tvořící pod tímto vlivem (popřípadě pod vlivem land artu) tak dávají najevo svůj odmítavý postoj k rostoucí komercializaci uměleckého světa a zpochybňují myšlenku, že umění lze kupovat a prodávat.

Art in nature má ještě efemérnější charakter než má land art. Art in nature využívá ve své tvorbě také organické materiály nacházející se v přírodě a sestavuje je do různých geometrických tvarů. Výsledná díla jsou obvykle vytvořena z listů, květín, větví, písku, kamenů, atp. Tyto materiály jsou obvykle naaranžovány na zem bez jakéhokoliv použití lepidel či jiných pomocných prostředků. Umělci se zaměřují zejména na vytváření objektů, nebo na jemné změny a zvýraznění geografických prvků v krajině, dále se také věnují zkoumání přírodních materiálů. Tvůrci art in nature cítí silné pouto a úctu k přírodě a usilují o

¹⁵ MARTINIQUE, Elena. The Era of Environmental Art. *Widewalls.ch* [online]. Londýn: Widewalls, 2016 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.widewalls.ch/magazine/environmental-art>

¹⁶ ephemeral art

¹⁷ Discover the different Environmental Art movements. *Blog.timelinefy.com* [online]. Portugalsko: timelinefy, 2020 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://blog.timelinefy.com/discover-the-different-environmental-art-movements>

to, aby jejich tvorba zanechala minimální dopad na životní prostředí. Dokumentace prostřednictvím fotografií a videí zde hraje důležitou roli, neboť díla není možné vystavit nikde jinde než v přírodě. Někteří umělci dokonce tvrdí, že použité předměty vracejí ihned po jejich zdokumentování na původní místo.

Eco-art je hnutím, které kombinuje prvky environmentálního umění a contemporary art (soudobého umění) a reaguje prostřednictvím umělecké činnosti na globální ekologickou krizi. Od svého vzniku v 60. letech kombinuje aspekt estetický, informační a vzdělávací, zaměřuje se na životní prostředí a navrhuje aktivní zapojení společnosti do obnovy přírody. Jeho cílem je náprava a oživení nejrůznějších forem života na Zemi, obnovení zdrojů a ekologie. Eco-art využívá různých uměleckých metod a dává tak vzniknout sochám, obrazům, fotografiím, videím i prostorovým instalacím. Umělci experimentují s materiály a technikami šetrnými k životnímu prostředí, aby tak předali světu své postoje a názory týkající se jeho ochrany. Ekologické umění se od environmentálního odlišuje tím, že je sociálně angažovanější, podporuje aktivismus a společenskou intervenci.

Dalšími tendencemi jsou Site-Specific Performance Art, kdy se umělec fyzicky (prostřednictvím svého těla) spojuje s určitým prostředím. Dále jsou to takzvané walking works, při kterých se umělec vyjadřuje aktem chůze a poté sem patří environmentální instalace a sochy zasazené do rámce krajiny.

2.2 Recyklované umění

V této kapitole bych se chtěla podrobněji zaměřit na recyklované umění (recycled art), neboť inspirací pro praktický výstup práce byla právě tato odnož environmentálního umění.

Recyklované umění, jak už název sám napovídá, využívá materiály, které byly odhozeny a nedají se již dále využít. Proto tyto materiály umělec „zrecykluje“ a dá jim tak novou podobu a nový smysl využití. Recyklované umění ztělesňuje vizi umění jako součásti oběhové ekonomiky - využívá totiž to, co bychom za jiných okolností definovali jako odpad. Jedná se o odvětví v umění, jehož tvorba může být pojata všemožnými způsoby; využívá různorodých technik, metod i materiálů. Pokud jde o zmiňovaný materiál, neexistuje žádné pravidlo, které by striktně určovalo, co ve jménu recyklovaného umění lze použít a co ne. Jinak řečeno, je čistě na umělci, s jakými materiály se rozhodne pracovat, pokud odpovídají kritériu „odpadu“. Nejčastěji tedy tvorba zahrnuje plast, kov, papír, karton, elektronický odpad a další nalezené

předměty. Recyklované umění oplývá kreativitou, je charakteristické svou finanční nenáročností a skrývá v sobě hluboké myšlenky a poselství, jež se snaží předat veřejnosti.

Jelikož tento druh umění využívá ve své tvorbě recyklované materiály, upoutává pozornost především na problematiku znečištění planety následkem konzumerismu v moderní společnosti. Umělecká díla však lze pojmout i tak, aby upozorňovaly na konkrétní problémy, které se objevily v jednotlivých oblastech světa – např. změna klimatu, snižující se biodiverzita, deforestace, atd. Umělci prostřednictvím svých děl předkládají divákům důležitost recyklace a snaží se je inspirovat a povzbuzovat k opětovnému použití nebo recyklaci věcí, které by jinak skončily ladem na skládce. Recyklované umění se snaží přeměnit hrůzu znečištěného světa v umělecká díla, která k nám jakýmsi způsobem promlouvají a v některých případech v nás probouzejí emoce i schopnost oceňovat krásu.¹⁸

Dále bych chtěla definovat rozdíl mezi recyklovaným uměním a tzv. „nalezeným uměním“ (found art/found object). Rozdíl mezi těmito dvěma druhy umění je takový, že found art odkazuje na umělecká díla, která jsou vytvořena zakomponováním jakéhokoliv nalezeného předmětu, to znamená, že se nemusí jednat pouze o odpad. Můžeme říci, že found art má své kořeny ve tvorbě světoznámého kubistického malíře Pabla Picassa (1881-1973). Picasso často vkládal do svých koláží každodenní předměty, jako jsou např. staré noviny, fotografie, výstřižky z časopisů, kusy látky a další předměty.¹⁹

2.2.1 Vhled do historie Recyklovaného umění

Abychom lépe porozuměli historii recyklovaného umění (či waste art), měli bychom nejprve zmínit umělecké hnutí s názvem „ready-made“ a hnutí Dada, která se objevila ve Francii na počátku 20. století. Princip hnutí „ready-made“ spočívá v tom, že umělec „vytvoří“ umělecké dílo z již zhotoveného předmětu pouze tak, že mu dá název a vystaví jej v muzeu. Předmět získává nový život tím, že se stává uměleckým dílem, které zpochybňuje konvenční představy o umění a kráse. Prvním umělcem, který využil tento koncept, byl Francouz Marcel Duchamp. Fontána, vytvořená v roce 1917, sestává z obráceného porcelánového pisoáru a

¹⁸ Recycled Art – Exploring Impressive Art Made From Recycled Materials. *Artincontext.org* [online]. Berlín: Art in context, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://artincontext.org/recycled-art/>

¹⁹ Pablo Picasso. *Www.weinerelementary.org* [online]. USA: Weiner Elementary, [2016] [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.weinerelementary.org/picasso-and-collage.html>

byla označena za nejkontroverznější umělecké dílo 20. století. Duchamp byl ovlivněn hnutím zvaným Dada, které se objevilo v reakci na hrůzy 1. světové války. Dada bylo uměním, které znejistilo divákovo očekávání a zpochybnilo představy o umění samotném.

Ve druhé polovině 20. století přichází éra „Junk Art“ a hnutí nový realismus. Využití odpadu v umění odráží vývoj umění, ale i společnosti jako takové. Oproštění od povinnosti reprezentovat vznešená témata (náboženství, mytologie, portrét, krajina...), začali umělci čerpat inspiraci z triviálnějších zdrojů, jako jsou odpady a vyřazené předměty. Během druhé poloviny 20. století umělci ve své tvorbě stále více využívali tyto nové materiály a založili tak umělecké hnutí „Junk Art“ (Recycled Art).

V šedesátých letech inspirovala expanze společnosti konzumu slavného francouzsko-amerického umělce Armana. Ve své sérii s názvem „*Acumulations*“ shromažďoval odpadky ve vzduchotěsných skleněných boxech. Do své tvorby umělec zařadil vyřazené předměty a poukazuje tím na společnost, ve které je vše pouze na jedno použití.

Ve stejném období Daniel Spoerri z uměleckého hnutí Nový realismus poskládal na stůl zbytky večeře a výsledný artefakt nazval „*Snare-Pictures*“. Předměty jsou na stole rozmístěny zcela náhodně. Daniel Spoerri zde zachytil prchavý okamžik a demonstroval, že za umění je možné považovat dílo sestávající ze špinavého nádobí, použitých ubrousků, rozbitých lahví vína a dokonce i z nedopalků cigaret.

Dalším umělcem, který se inspiroval odpadovým materiálem, je francouzský umělec César Baldaccini. Ve své tvorbě shromažďoval vyřazené předměty, např. noviny, látky, plechovky, nebo také automobily. Baldacciniho tvorba upozorňuje na obrovské množství odpadu, který nevyhnutelně vzniká v naší konzumní společnosti. Vybízí společnost k tomu, aby zpochybnila své konzumní chování a zamyslela se nad tím, co zanechá budoucím generacím.²⁰

Dalšími umělci tvořícími pod vlivem recyklovaného umění se budu zabývat v kapitolách 3.1.1. (světoví umělci) a 4.1.1. (umělci tvořící u nás).

Na závěr této kapitoly bych chtěla říci, že odpadní materiál poskytuje bohatý (i když z velké části nedoceněný) zdroj pro umělce. Ti se snaží o to dát vyřazeným předmětům druhý život a podělit se s veřejností o své příběhy. Umělci se pokoušejí přetvářet odhozené předměty

²⁰ A history of waste in Art. *Blog.terracycle.com* [online]. USA: Terracycle, 2018 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://blog.terracycle.com/2018/07/20/a-history-of-waste-in-art/>

různými způsoby, zajímají se o povahu předmětů, jejich účely využití v moderním životě, spotřebu, recyklaci, atd. Diskurz o dichotomii mezi uměním a „veteší“ se z velké části zaměřuje na propojení předmětů každodenní potřeby s vysoce uměleckými předměty. Nedávné studie o odpadech provedené vědci²¹ ukazují různé strategie a cíle, jakým způsobem pozvednout status odpadu jako materiálu zralého pro uměleckou tvorbu a jako média pro zvýšení povědomí o možném nebezpečí na naší planetě.²²

²¹ Boscagli, Manco, Morrison, Schmidt a Whiteley

²² *Recycling as Creativity: An Environmental Approach to Twentieth-Century American Art* [online]. American studies journal, 2018 [cit. 2023-01-16]. ISSN 2199-7268. Dostupné z: <http://www.asjournal.org/64-2018/recycling-as-creativity-an-environmental-approach-to-early-twentieth-century-american-art/>

3 Environmentální umění ve světě

Příroda nás již po tisíciletí inspiruje napříč generacemi - od dob paleolitických jeskynních maleb, přes krajinomalbu, po digitální fotografie a další. Krize životního prostředí, kterou nyní zažíváme, však vedla ke vzniku zcela nového uměleckého hnutí.

Jak již bylo řečeno, příroda a životní prostředí zaujímá své místo v umění od nepaměti. Pravěké jeskynní malby zobrazují zvířata i rostliny a ukazují nám přirozené soužití člověka s přírodou. Je zde patrné souznění a respektování cyklů přírody. Umění se po staletí plynule vyvíjelo dále a později se setkáváme s nově vzniklými formami uměleckých děl, jako je krajinomalba. Malíři krajinných maleb se snažili zachytit hluboké spojení s přírodou, zobrazovali propojenost jejich vnitřního citění s fyzickým okolním prostředím. Často se jako příklad, ve kterém jsme schopni toto propojení zpozorovat, uvádí malby bouřkových mračen Johna Constabla s názvem *“Cloud Study: Stormy Sunset”*. Jedná se o britského autora tvořícího na přelomu 18. a 19. století.²³ Dalším takovým autorem je Claude Monet, známý jako „otec“ impresionismu – umění zachycení dojmu. Pracuje v plenéru, pozoruje hru světla a zachycuje náladu, dojmy a harmonii, které čerpá z okolního světa.²⁴

Postupem času si umělci začínali stále více uvědomovat dopady lidské činnosti na životní prostředí, z tohoto důvodu se zrodilo environmentální umění. Environmentální umění se ve světě objevuje jako hnutí v 60. letech 20. století. Mezi přední umělce v zahraničí spojované s tímto druhem umění patřili zejména Jean-Max Albert, Piotr Kowalski, Nils Udo a Robert Smithson. Dalšími tvůrci a jejich díly se budu zabývat podrobněji v následující kapitole.

3.1 Výběr z děl zahraničních autorů

Pro tuto kapitolu jsem vybrala několik zahraničních autorů a jejich děl, kteří tvoří pod vlivem environmentálního umění. Tvorby s environmentální tematikou je neskutečné množství, proto nebylo v mých silách zde ukázat a probrat se veškerými jejími poklady. Díla, která zde

²³ John Constable, British 1776-1837, Cloud Study Stormy Sunset. *Pixels.com* [online]. USA: Litz Collection, 2017 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://pixels.com/featured/john-constable-british-1776-1837-cloud-study-stormy-sunset-litz-collection.html>

²⁴ HEJLOVÁ, Alexandra. Claude Monet – Impresionismus. *Artstarvip.cz* [online]. Praha: Pragoline, 2019 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <http://artstarvip.cz/2019/08/05/claude-monet-impresionismus/>

uvádím, jsem vybírala dle svého úsudku. Tato díla mě osobně zaujala nejvíce a nějakým způsobem ve mně zanechala hlubší dojem.

Prvním autorem, kterého zmíním, je britský sochař a fotograf **Andy Goldsworthy**. Tento autor je známý svou prací v přírodě, vytváří především díla efemérního charakteru (ephemeral art) z přírodních materiálů nalezených všude v okolním prostředí. Goldsworthy vnímá svůj umělecký proces jako „spolupráci s přírodou“, ve které odhaluje podstatu použitých materiálů a ukazuje, jaké mají schopnosti. V 80. letech 20. století Goldsworthy často pracoval se sněhem či s ledem. Vytvořil tak například „*Ice Arch*“ v Brough; „*Ice Ball*“ v Hampstead Heath v Londýně; „*Ice Star*“ v Penpont, Dumfriesshire a „*Touching North*“ na severním pólu.²⁵ Právě u díla „*Touching North*“ se nyní pozastavím (viz obr. 1). V roce 1989 Goldsworthy vytvořil čtyři obrovské sněhové prstence na jednom z nejvzdálenějších míst světa. Tyto efemérní sochy kopírují polohu severního pólu, jsou rozestavěny do kruhu okolo, přičemž při pohledu skrz kteroukoli z nich, směr bude vždy mířit k jihu. Co se týče materiálu, autor se inspiroval a učil z tradičního domorodého zdroje. Techniky řezání sněhu se naučil přímo od Inuita sídlícího na Ellesmere Island, třetím největším kanadském ostrově. Severní pól je pro umělce srdeční záležitostí, dovoluji si citovat, jak se o něm Goldsworthy vyjádřil před jeho samotnou návštěvou v zimě roku 1989: „*Nepatří nikomu – je to společné vlastnictví Země - neustále se měnící krajina, ve které cokoli, co udělám, brzy zmizí.*“²⁶

Dalším autorem, kterého bych chtěla zmínit, je **Andrew Rogers**. Tento australský umělec klade hlavní důraz především na použité materiály. Jak sám říká: „*Výzvou je vždy používat materiály novým odlišným způsobem a přimět je, aby měly nějaký význam, a aby byly zobrazeny způsobem, který dříve nebyl viděn.*“²⁷ Rogersova díla jsou metaforami lidstva, života a věčného koloběhu vesmíru. Jeho sochařská tvorba poukazuje na globální kulturní vizi lidské společnosti. Má za to, že této skutečnosti lze docílit vytvářením společné paměti a symbolů odvozených ze starověkých technik opracovávání kamene. Důležité je zapojení

²⁵ BLUMBERG, Naomi. Andy Goldsworthy: British sculptor, artist, and photographer. *www.britannica.com* [online]. international: Encyclopaedia Britannica, [2023] [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Andy-Goldsworthy>

²⁶ Andy Goldsworthy's four massive ice sculptures at the North Pole. *Publicdelivery.org* [online]. Seoul: Public Delivery, [2011] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/>

²⁷ Andrew Rogers. *Www.andrewrogers.org* [online]. Australia: Andrew Rogers, [2023] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.andrewrogers.org/>

jedinců z celého světa. Fotografie zároveň zdůrazňují krásu historie a dědictví každého regionu a zvyšují povědomí o současných problémech, jako je například změna klimatu.²⁸

S myšlenkou historie a dědictví se pojí Rogersovo dílo nazvané „*Sacred*“ (neboli *Posvátné*) z roku 2008 (viz obr. 2). Jedná se o siluetu koně, jež je vytvořena z úlomků travertinového mramoru. Postava koně je instalovaná na zeleném svahu pod Spišským hradem na Slovensku. (Zřícenina hradu je stará neuvěřitelných 900 let.)²⁹

Nyní se zaměřím na dvojici autorů, jimiž jsou **Christo and Jeanne-Claude**. Tato manželská dvojice nikdy nepřijímala sponzory, autoři dychtili po svobodě a nezávislosti, a proto odmítali jakoukoliv finanční podporu. Nikdo nemohl výsledná díla koupit, nikdo je nemohl vlastnit, komercializovat, ani prodávat vstupenky, aby je bylo možno vidět. Christo and Jeanne-Claude tvořili pod vlivem „ephemeral art“, jejich díla nebyla vystavena obecně déle než 14 dní.³⁰

Dvojice své výtvořiny ráda přirovnávala k duze: krásná, přesto nepolapitelná a prchavá. Avšak i přes svou pomíjivost tato tvorba zabrala roky příprav: získávání oprávnění, povolení, vytváření plánů, získávání materiálů i provedení samotné instalace. Ráda bych zde uvedla jejich slavné „*Surrounded Islands*“ z let 1980-1983 (viz obr. 3). Jedenáct ostrovů nacházejících se v Biscayne Bay, Greater Miami, na Floridě, bylo obklopeno 600 000 m² plovoucí růžové tkaniny z polypropylenu. Látka pokrývala hladinu vody celkově na 11,3 km a rozprostírala se 61 metrů z každého ostrova do zálivu. Byla sešita do 79 vzorů, aby co nejpřesněji kopírovala obrysy všech jedenácti ostrovů. Po dobu dvou týdnů bylo možné dílo obdivovat z moře, z nebe i země. „*Surrounded Islands*“ bylo uměleckým dílem, které zdůraznilo různé aspekty a způsoby života obyvatel Miami.³¹

Další tvůrkyní environmentálního umění je **Mathilde Roussel**. Tato francouzská umělkyně, působící v Paříži, se zajímá se o cyklické metamorfózy, které transformují organickou hmotu, ať už rostlinnou, živočišnou či lidskou. Ve své tvorbě symbolicky zkoumá podstatu fyzického života. Dále si Roussel pokládá otázku, jakým způsobem naše tělo ovlivňuje čas, jaké na něm

²⁸ Andrew Rogers: 1947 · Australia. www.artland.com [online]. Dánsko: Artland, [2016] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.artland.com/artists/andrew-rogers>

²⁹ ZARA, Janelle. Land Artist Andrew Rogers's Monumental Works Defy Belief. www.architecturaldigest.com [online]. USA: Architectural Digest, 2017 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/land-artist-andrew-rogers>

³⁰ 16 dní pro dílo „*The Gates*“

³¹ Surrounded Islands: Biscayne Bay, Greater Miami, Florida 1980-83. [Christojeanneclaude.net](http://christojeanneclaude.net) [online]. Berlín: Christo and Jeanne-Claude, [2023] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://christojeanneclaude.net/artworks/surrounded-islands/>

zanechává stopy, zabývá se otázkou existence a skrz svou tvorbu v nás probouzí silné emoce. Používá různé materiály – papír, látku, gumu, grafit. Pro vytvoření některých svých efemérních soch, používá organickou hmotu, jako je pšeničná tráva, pyl, míza nebo mléko. Její díla mapují stavbu těla, zkoumají čas a prostor, v němž hraje roli naše křehká existence. Ráda bych zde uvedla její slavné „*Lives of grass*“ (viz obr.). Jedná se o sochy představující lidská těla, která jako by se vznášela ve vzduchu a padala pomyslně dolů; sestávají ze zeminy, semen pšenice, konstrukce je vytvořena z recyklovaného kovu a z tkaniny. Tyto sochy se zrodily z myšlenky, že jsme to, co jíme. Roussel na nich demonstruje, jakým způsobem námi procházejí potraviny, které konzumujeme, a jak nás pohání dál. Ukazuje nám potravinové cykly ve světě hojnosti/hladomoru a umožňuje nám tak pocítit fyzické, intelektuální a duchovní propojení s globální realitou.³²

3.1.1 Světová díla – „recycled art“

V této kapitole bych se chtěla zaměřit na umělce, kteří tvoří odnož environmentálního umění a ve své tvorbě se zabývají recyklací a s ní spojenými aspekty.

Nabízím zde krátký seznam autorů, kteří mě inspirovali v rámci mé umělecké činnosti a motivovali mě v tvorbě. Na některá z jejich děl se zaměřím detailněji.

Jean Shin

Jane Perkins

Benjamin Von Wong

Alejandro Durán

John Dahlsen

Gilles Cenazandotti

Pam Longobardi

Tess Felix

³² Mathilde Roussel: Paris, France. *Www.artistaday.com* [online]. international: ARTISTADAY, [2007-2022] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.artistaday.com/?p=15985>

Nick Pumphrey

Guerra de la Paz

Erika Iris Simmons

Ji Yong-Ho

Chris Jordan

Jako první uvedu americko-korejskou umělkyni **Jean Shin**, která se proslavila vytvářením soch a rozlehlých instalací z nahromaděných odhozených materiálů. Ve své tvorbě rozvíjí úvahy o povaze identity a komunity - nashromážděním velkého množství materiálu „vypadá homogenně a monumentálně, při bližším zkoumání se však ukáže jeho individualita a rozmanitost“. Shin sbírá každodenní předměty všeho druhu – láhve, mobilní telefony, deštníky, staré oblečení, losy, atd. – a přitom zkoumá historii a koloběh jejich používání a dopad na životní prostředí. Jak sama Shin říká: „*Snažím se vybavit si minulost objektu a navrhnout jeho větší souvislost s našimi kolektivními vzpomínkami, touhami a neúspěchy.*“ Dílo, které bych zde ráda zmínila, nese název „*Chemical Balance*“ (viz obr. 5). K jeho vytvoření musela autorka sesbírat tisíce prázdných lahviček od léků na předpis z pečovatelských domů, lékáren i domácích lékárníček. Dílo připomíná krápníky vyrůstající v krápníkových jeskyních. Jako rostou stalaktity a stalagmity, část konstrukce visí shora dolů a část vyrůstá ze země směrem ke stropu. „*Chemical Balance*“ poukazuje na nadměrnou spotřebu léků v naší společnosti a hovoří o závislosti našeho těla na těchto lécích. Dílo je skupinovým portrétem mapujícím příjem chemických látek naší společností. Navíc zevnitř vyzařuje intenzivní oranžové světlo, které naznačuje, že zdravotní problémy sahají daleko za hranice fyzického světa.³³

Druhou autorkou inspirovanou recyklovaným uměním je **Jane Perkins**. Tato britská umělkyně používá materiály, které již mají za sebou nějakou historii, v tvorbě využívá prvky zábavy a nečekanosti. Napsala diplomovou práci na téma „Umění z recyklovaných materiálů“, pro vytvoření svých děl používá jakékoliv materiály odpovídající velikosti, tvaru a barvy: hračky, mušle, knoflíky, plastové přístroje, korálky, rozbité šperky atd. Nepřidává žádnou barvu – vše ponechává tak, jak bylo nalezeno. Je autorkou spousty portrétů, sérií

³³ Jean Shin [online]. international: jeanshin.com, 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://jeanshin.com/chemical-balance/zlcmozhxevwwuokk58nmhxt2vjetto>

zvířat a ptáků a tzv. „*Plastic Classics*“. Uvedu zde jako příklad dílo z roku 2011 s názvem „*Girl with a Pearl Earring*“ (viz obr. 6). Jedná se o přetvoření Vermeerova slavného obrazu za pomoci korálek, knoflíků, plastových příborů, hraček, atd. Reinterpretace děl předchozích umělců není dle Perkinsové nic nového, před staletími se umělci učili svému řemeslu přepracováním obrazů svých předchůdců. V „*Plastic Classics*“ dostávají staří mistři umění dle autorky současný „šmrnc“.³⁴

³⁴ Jane Perkins [online]. UK: janeperkins.co.uk, [2023] [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://janeperkins.co.uk/>

4 Proces ozeleňování českého umění

Dějiny českého environmentálního umění počínají 60. a 70. léty minulého století. V té době světlo světa spatřily nové moderní environmentální diskurzy a hnutí reagující na stále se prohlubující problémy průmyslových společností a spravovaly širší veřejnost o environmentální problematice.

Vliv environmentální vlny na české půdě můžeme rozdělit do tří etap. První etapa se rodí v 60. letech a zaniká s listopadovou revolucí. Druhá etapa pokračuje v dalších dvou desetiletích a třetí počíná okolo roku 2010. V rámci úvodní etapy se environmentalismus 60. a 70. let rozvíjí, usazuje a roste, a vnáší tak environmentální problematiku do široké veřejné a politické sféry. Důležitými autory, kteří zanechali v 60. letech ve společnosti veliký ohlas, byli Václav Cigler a Karel Malich. Balancovali mezi ideálem všemohoucího člověka a pochybností, kam onen člověk postupně směřuje. V dalších dvou dekadách se setkáváme s dalšími přístupy. První představuje angažovaná a aktivistická linie, jejímž cílem je analýza a řešení určitých ekologických problémů, další přístup se zaměřuje na revitalizaci vnitřního vztahu člověka k přírodě a ke světu celkově. Tento druhý přístup je emotivnější a působí romantičtější dojmem než ten první. I přes skutečnost, že se tyto dva pohledy odlišují, tak mezi nimi nalzáme prolínající se prvky. Čeští umělci byli spíše ovlivněni a inspirováni druhým přístupem, důvodem byla atmosféra v normalizačním Československu. Umělci se museli ohlížet na možné vyjadřovací a realizační způsoby v jejich umělecké tvorbě. Mezi ty, kteří se orientovali na bližší vztah člověka k přírodě, řadíme Miloše Šejna, Milana Knížíka či Olgu Karlíkovou.

Aktivismus se v tvorbě objevuje spíše minimálně, a to v umění zvaném „land art“, mezi jehož tvůrce patřil Jan Steklík, Miloslav Sonny Halas a Milan Maur. Tito autoři ve svých dílech volají po potřebě aktivně zasáhnout a problém řešit. Další angažovaní umělci se zajímali o území těžce zasažená drastickou těžbou uhlí a průmyslem – jednalo se především o regiony na severovýchodě Čech a Ostravsku. Jejich tvorba se ubírá environmentálně kritickým směrem a tematika takto postižených oblastí se stává důležitou inspirací v umělecké sféře. Malíř Bohdan Kopecký a fotograf Josef Saudek sledovali, zaznamenávali a vyjadřovali skleslost, smutek a znepokojení čišící ze zmíněných problémů.

Následující fáze pokračuje v podobném duchu, počíná 90. léty. Tvorba byla ovlivněna atmosférou ve společnosti, odrážela sociálně-kulturní dění – došlo ke změně politického režimu, otevírání hranic, ... Avšak téma environmentalismu i čilý aktivismus, to vše ostávalo

v pozadí. V 90. letech se objevily dva aktivistické projekty, které byly zahájeny ze zahraničí Helen Mayer a Newtonem Harrisonovými a Thomasem Büschem. Jejich cílem byla revitalizace konkrétních ekosystému a regionů. Z domácího prostředí můžeme zmínit projekty kultivace krajiny na venkově, které se také zaobírají environmentalismem a mají v sobě špetku angažovanosti – jedná se o projekt Lukáše Gavlovského dále činnost Jana Ambrúze a sdružení s názvem Jinákrajina. Další výraznou osobností byla umělkyně Barbara Benish, která zorganizovala na jihu Čech projekt ArtMill, v rámci něhož vychází z jiné perspektivy a klade důraz na téma udržitelnosti a „zelené modernizace“. Skupina působící okolo Michala Kolečka v Ústí nad Labem se začala zajímat o veřejný prostor a o participativní či komunitní strategie z aktuálního období. Pozornost byla věnována sociální, politické i environmentální problematice.

V 90. letech se do popředí dostává také spirituálně laděná linie. Tuto linii představovali jak umělci starší generace (Miloš Šejn), tak i mladší představitelé (Otto Placht, Lukáš Rittstein a Barbora Šlapetová). Právě tito mladší umělci se inspirovali odjezdem do exotických pralesů na Nové Guineji a v Jižní Americe. Významnou roli v této oblasti má kurátor Jiří Zemánek, který se zaměřil na environmentální diskurz, zejména co se týče hlubinné ekologie. Zemánek je autorem řady projektů, z nichž zmíním plány na intelektuální a výzkumné centrum E-area sdružení vedeného Fredericem Díazem.

V poslední etapě se růst zájmu o environmentální problematiku rapidně zvětšuje a stává se součástí obecného trendu. Z řady talentem obdařených umělců bych se chtěla pozastavit nad Michalem Kindernayem, Janou Doležalovou, Adamem Vačkářem a Pavlem Sterecem. První zmíněný autor dokumentoval dynamické procesy životního prostředí, podtrhl jejich mnohotvárnost a narušující lidské zásahy, rozšířil lidské vnímání a zkoumal nové technologické možnosti. Důležitou zmínkou je také autorova snaha (spolu s dalšími autory³⁵) vytvořit zázemí pro environmentální umění u nás – Kravín Rural Arts (KRA). Jana Doležalová se orientuje ve své tvorbě na zvířecí a rostlinnou říši a zdůrazňuje neantropocentrický a nenadřazující přístup k těmto organismům. Další umělec, Adam Vačkář, se zaobíral kritikou konzumu, globalizace a greenwashingu. Pavel Sterec vedl dialog mezi uměním a vědou se zaměřením na politická témata a jeho cílem bylo „zlepšit život“. Environmentální náměty jsou ovlivněny soudobým děním a řešenými tématy, jako je antropocén, jaderná energie, kolektivismus, atd. Ve druhé polovině desetiletí dochází

³⁵ Lenka Doležalová, Guy van Belle

k boomu environmentálních témat, mění se pohled na životní prostředí a prosazují se aktivističtější přístupy.

Celkově tuto „zelenou vlnu“, která prostupuje přibližně do roku 2018, můžeme rozdělit do dvou proudů. První proud se zaměřuje na estetické a smyslové vnímání či na spekulaci týkající se bytí, přičemž je důraz kladen na nalezení harmoničtějšího vztahu k nelidským entitám. Druhý proud upozorňuje na klimatickou změnu, je výrazněji politicky angažován. Pojí se s bojem proti spojování kulturní oblasti a fosilního průmyslu a je inspirován feminismem a postkolonialismem. Důležitou kvalitou je také zaměření pozornosti na osobní tvůrčí, nebo institucionálně fungující praxi s dávkou zodpovědnosti.

Environmentální umění se neustále vyvíjí, rozrůstá, hledá řešení, probouzí lidské vnímání. Jedná se o neutuchající tendence, které hrají v současném umění významnou roli, a které se, s největší pravděpodobností, budou v následujících letech rozvíjet neustále dál a dál.³⁶

³⁶ NAVRÁTIL, Ondřej. *Řečiště a vlna: České umění a environmentální problematika na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, OFF/FORMAT, 2021. ISBN 978-80-210-9837-4., str. 283-290

4.1 Vybraná díla umělců tvořících u nás

V této kapitole budu jmenovat několik autorů tvořících na našem území a zmíním některá z jejich děl či uměleckých akcí, jež mě osobně zaujaly nejvíce.

Jako první jsem vybrala akci Miloše Knížáka nazvanou „*Přátelství se stromem*“. Nápad uskutečnit tuto akci Milan Knížák dostal již v roce 1977, ale k její realizaci došlo až o 3 roky později. Autor musel být podroben policejním dohledem, neměl totiž v úmyslu celou akci provést ilegálně. Rozhodl se proto akci uskutečnit v Západním Berlíně v roce 1980. Účastnit se této události nemohl však jen tak někdo, participant měl být schopen „uvědomit si kontakt“ a to po neformální stránce. Knížák vytvořil pro akci základní osnovu, jejímž prvním bodem je „Oděv pro strom“. To znamená připravit jakýsi „dar“ pro strom, který může mít podobu obleku. Tento oblek symbolizuje náš vztah ke stromu, můžeme jej ozdobit, jak chceme, čím chceme, zkrátka jak to cítíme. Druhým bodem osnovy je pak samotná „Návštěva stromu“, kdy si vybereme konkrétní strom a „spřátelíme se s ním“ – pozdravíme jej, obejmeme jej, dotýkáme se ho, přineseme mu náš dar. Možná je i fotografická dokumentace. Následuje fáze psaní dopisu pro strom. V časovém intervalu jednoho týdne napíšeme stromu psaní, přičemž nesmíme zapomenout popsat, kde přesně se strom nachází, aby byla pošta schopna místo identifikovat a doručit dopis správně. Poslední fází je opakování zmíněných vzorců, strom můžeme znovu navštívit, napsat mu další dopis, nebo se můžeme spřátelit i s okolními stromy, či dalšími entitami. Akce se zúčastnilo 5 Berlíňanů, autor a jeho manželka Marie. Marie uvedla, že atmosféra celé akce byla tak příjemná, že se nikomu nechtělo domů. „*Všichni na sebe byli laskaví a krásní.*“³⁷

Dále bych se chtěla pozastavit nad „*Pokusem o spánek*“ Vladimíra Havlíka. Roku 1982 na Vysočině nedaleko Dalečína Vladimír Havlík s Radkem Horáčkem vyňal kus drnu z louky, přičemž tvar trávníku zůstal zachován. Autoři nejprve vyřízli obdélný kus trávníku, odhrnuli jej a poodhalili tak jeho hliněné podloží. Vytvořili tak lože, do kterého si poté Havlík lehl a přikryl se odhrnutým travnatým drnem. Primárním cílem autora bylo pokusit se usnout v „objetí přírody“. Při fotodokumentaci se však umělci dostavil pocit úzkosti a strachu ze smrti a začal toužit po osvobození se. Nečekal, že hlína bude mít takovou tíhu, a že se jeho

³⁷ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy - České umění ve věku environmentalismu 1960-2000*. Brno: Masarykova univerzita, Dexon Art, 2017. ISBN 978-80-210-8883-2, 978-80-907063-0-9., str. 89-91

vnímání celé akce tak výrazně promění. Havlík situaci popsal slovy: „*Být pod drnem zkrátka není příjemná záležitost.*“³⁸

Další akcí, kterou zde zmíním, je „*Ošetřování jezera*“ Jana Steklíka. Roku 1970 provedl tuto akci Jan Steklík se svými kolegy a jednalo se o poslední akci z cyklu analogických „ošetřovatelských“ počinů. Tři umělci spolu s fotografem, který celou akci zaznamenával, se probírali zimní nevraživou krajinou. Větve stromů již nepokrývá listí, okolo břehu vyčnívají mrazem zpustošené stonky rostlinstva, stromy se zhlízejí v tmavé hladině rybníka, celkový obraz krajiny působí nevlídným dojmem. Performeři ovinují svítivě bílými obvazy větve stromů a zbytky vegetace, jeden z nich je dokonce oblečený v doktorském plášti a na hlavě má vyšetřovací čelní zrcadlo. Další z mužů drží v rukou velkou injekční stříkačku a její obsah vpouští do rybníka.³⁹

Zajímavou kapitolou je poté výstavba „recyklovaných divadel“, jejichž architekti využívají recyklované materiály, ale také revitalizují zanedbané prostory.⁴⁰

Jako poslední bych si dovolila zmínit druhý ročník symposia Odpad a umění – umění a odpad 2, které se uskutečnilo v roce 2016. Účastníky byli umělci tvořící převážně se sklem (Vladimír Kopecký, Jaromír Rybák, Ilja Bílek, Martin Opl, Daniel Kinský, Ivo Křen a Jaroslav Horecký). Toto zasedání mělo za cíl rozvíjet úvahy o věcech, které civilizace nepotřebuje. Pozornost se zaměřila na hodnoty a jejich hierarchii, neboť věc, kterou odsoudíme jako nehodnotnou, se stává odpadem. Umění však může do oběhu vrátit odhozené nepotřebné objekty a dát jim tak nový smysl. Zajímavé bylo také vyzdvižení zodpovědnosti jedince a srovnání pojmu „homo sapiens sapiens“ s pojmem „homo consumeris“ – člověk konzumní. Ze všech vytvořených děl jsem vybrala „*Čechy mé*“ Jaromíra Rybáka. Toto dílo má hlubší smysl a je symbolem vlastenectví a odpadu, z kterého až bolí srdce. Nad nalezenou fotografií Hradčan se skví růžové srdce sestávající z plastických pásků. Tyto pásky představují srdeční sval stažený bypassy a propíchaný jehlami.⁴¹ Použitým materiálem je opaxit, tabulové sklo, plast, chirurgická ocel a fragmenty fotografie.⁴²

³⁸ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy*, str. 91-92

³⁹ NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy*, str. 59-60

⁴⁰ POLÁČEK, Vojtěch a Vít POKORNÝ. *Recyklované divadlo*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5751-3.

⁴¹ VÍTKOVÁ, Martina. *Odpad a umění, umění a odpad 2*. Pardubice: NOV - spolek pro soudobou a mladou tvorbu, 2017. ISBN 978-80-906898-1-7., str. 3-5

⁴² VÍTKOVÁ, Martina. *Odpad a umění, umění a odpad 2*, str. 22-23

4.1.1 Česká díla – ve jménu recyklovaného umění

V této kapitole se budu věnovat dvěma významným umělcům působícím v české umělecké sféře, kteří svá díla vytvářejí ze spotřebních, recyklovaných materiálů.

Krištof Kintera je rodákem z Prahy, patří k nejaktivnějším umělcům působícím na české i mezinárodní scéně. Jeho sochařská tvorba má široký záběr, je autorem menších sochařských objektů i monumentálních kompozic. Svá díla vystavuje jak v galeriích, tak i ve veřejném prostoru. Používá rozmanité materiály, jimiž jsou vyřazené či nalezené přístroje a objekty a elektrotechnické součástky. Konkrétně se jedná o produkty masové spotřeby, jako jsou plastové míče, plechovky, lustry, pračky, jízdní kola, použité bateriové monočlánky, atd. Někdy Kintera tyto prvky opět zapojuje do elektrické sítě a dává tak vzniknout mnohdy technicky náročným kinetickým, zvukovým či světelným sochařským objektům, instalacím, videím. Kintera prostřednictvím svých děl většinou poukazuje na společnost konzumu, klade divákům otázky, které se týkají sociálních či politických problémů. Neměli bychom opomenout také Kinterův osobitý smysl pro humor, který se promítá do jeho tvorby.⁴³ Z nepřeberného množství děl bych zde zmínila sochařský objekt s názvem „*Démon růstu II*“ z let 2013-2014 (viz obr. 7). Jedná se o kovovou konstrukci, na níž se rozprostírají desítky barevných míčů. Tato struktura má evokovat nekontrolovatelné bujení, je představitelem čehokoliv, co nás začíná pohlcovat. Toto dílo má tedy apokalyptický charakter.⁴⁴

Veronika Richterová se věnuje PET-ART tvorbě, své práce prezentuje veřejně a prostřednictvím nich upozorňuje na témata vztahující se k recyklaci. Její díla působí velmi hravě, zábavně, jsou barevná a vyznívají pozitivně. Z tohoto důvodu je její tvorba přitažlivá jak pro dospělé, tak pro děti. Tvorba Veroniky Richterové se ocitá na pomezí volného umění a designu, autorka již vytvořila z odhozených plastových PET-lahví umělé vodní, zvířecí i

⁴³ Krištof Kintera. www.ceskatelevize.cz [online]. Česká republika: Česká televize, 1996–2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/kristof-kintera/>

⁴⁴ ČERVENKOVÁ, Vlasta. Systémy bez ducha od Krištofa Kintery představuje Galerie Kaple. www.novinky.cz [online]. Česká republika: Novinky.cz, 2017 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/vase-zpravy-systemy-bez-ducha-od-kristofa-kintery-predstavuje-galerie-kaple-309387>

rostlinné říše, potravinové řetězce, trofeje, ale i stylové designové objekty, jako jsou závěsné lustry a lampy.⁴⁵ Z její tvorby zmíním „*Medúzy I*“ z roku 2006. (viz obr. 8)

⁴⁵ Veronika Richterová. *Arto.to* [online]. Česká republika: arto.to, 2023 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <http://arto.to/veronika-richterova>

Praktická část

Jako praktický výstup mé práce jsem zvolila tři apropriovaná díla celosvětově známých umělců. Mým cílem bylo ukázat, že i zdánlivě nepotřebný materiál se dá znovu využít a může mu být tak poskytnut nový život. Takovýto materiál může mít stále hodnotu a je možné jej považovat za umělecké dílo. Podtrhnout mohu i fakt, že umělecká tvorba z odpadních materiálů je finančně nenáročná - výchozím materiálem je hmota, kterou již nikdo nepotřebuje a rád se ji zbaví. Z nehodnotných věcí tak vzniká hodnotné umělecké dílo. Zajímavé je též se zamyslet nad tematikou krásy a ošklivosti. Co je odpadem, je automaticky pojmenovááno jako ošklivé, nevábné, nepříjemné, ba až ohyzdné. Já se ale upřímně ptám, cožpak není možné tento strnulý, v nás zakódovaný vzorec změnit a nahlížet na odpad jiným způsobem? Cožpak v odpadu nelze spatřovat krásu?

A nyní již k tomu, proč jsem se rozhodla okopírovat a „přivlastnit si“ vybraná díla P. Cézanna, E. Muncha a V. Kandinského. Stalo se tak z více důvodů. Prvním důvodem je skutečnost, že uměleckou tvorbu jmenovaných umělců obdivuji a inspiroji se z ní. Každý z autorů je představitelem jiného uměleckého směru, tudíž v rámci jejich umělecké tvorby můžeme pozorovat různé nuance, užití jiné formy, metody; jejich díla v nás vyvolávají odlišné pocity či vzpomínky. Dalším důvodem, proč jsem se rozhodla jít ve stopách předchůdců malířů, je ten, že jsem zatoužila po tom, něco se přiučit. Již po staletí se umělci mladší generace učili kopírováním děl starých mistrů. Chtěla jsem povznést svou tvorbu načerpanou inspirací i atmosférou z maleb jmenovaných malířů a zároveň vnést do vzniklých uměleckých artefaktů trochu svého světla. Poslední důvod je prostý, neboť kdo by nechtěl mít na zdi pověšeného Cézanna, Muncha, nebo Kandinského?

5 Zdroj inspirace

První myšlenku vytvořit umělecký artefakt z nepotřebných odhozených předmětů, z recyklovaných materiálů, jsem získala na zahraničním pobytu v rámci Erasmu ve Francii ve středozápadním městě zvaném Limoges.

Jelikož mi stav životního prostředí okolo nás není lhostejný, snažím se přispívat, jak jen to je v mých silách. Snažím se alespoň třídit odpad a právě tato skutečnost mě během pobytu ve Francii zarazila. Když jsem se ve Francii zabydlela a začala jsem se pomalu, ale jistě orientovat ve zdejším prostředí, zjistila jsem, že Francouzi téma třídění odpadu a recyklace chápou trochu odlišným způsobem než je tomu u nás. Ve Francii nenajdeme různě barevné kontejnery, každý určený pro jiný druh odpadu. Před rezidencí, kde jsem byla ubytována, se nacházely tři typy kontejnerů, které byly zabudovány do země, a až když odpadem doslova „přetékal“, přijela odpadová služba, obsah vysypala a odvezla. Zelený kontejner nesloužil na sklo, ale na komunální (směsný) odpad, naopak do černého kontejneru se odkládaly skleněné lahve. Největší překvapení byl ale fakt, že Francouzi netřídí papír a plast zvlášť. Tyto zcela odlišné materiály hází do jednoho kontejneru odlišeného od ostatních modrou barvou. Dlouho trvalo, než jsem se naučila papírový i plastový odpadový materiál vyhazovat společně. Přemýšlela jsem, kde vlastně tato „směs“ skončí a došla jsem k závěru, že se nejpravděpodobněji spálí ve spalovně. Odpad se sice zničí, ale za cenu znečištění ovzduší.

Napadlo mě tedy se ve své bakalářské práci zaměřit na téma odpadu, jeho třídění a recyklaci a pokusit se využít odhozený odpadní materiál, aby získal novou podobu, další smysl využití a neskončil svou pout' pouze jako nadbytečný znečišťující prvek životního prostředí.

6 Tři celosvětově proslulá díla pojata jiným způsobem

Pro praktický výstup mé práce jsem se rozhodla inspirovat třemi celosvětově proslulými obrazy předních mistrů umění, jimiž jsou Paul Cézanne, Edvard Munch a Vasilij Kandinskij. Zvolila jsem taková z jejich děl, která mě nejvíce oslovila, a která jsem si dokázala představit přetvořené z recyklovaného materiálu.

6.1 Zahrada v Les Lauves – P. Cézanne

Paul Cézanne je považován za jednoho z otců světového umění 20. století. Ve své tvorbě se snaží o uskutečnění vlastních představ při bezprostředním pohledu na přírodu, avšak bez zobrazování. Za cíl považuje harmonii, která ale není předem dána, tu musí nejdříve „vykonstruovat“. Kontrasty a vzájemně protichůdné síly uvádí do souladu za pomoci „správného umístění barevných tónů“, tudíž prostředkem není linie, ale barva. Barvu organizuje podle přísných pravidel, snaží se o zobrazení samotného světla v barvě. Cézannovým záměrem bylo proměnit svět v obraz. Architektura obrazu je prapůvodem abstraktního umění.⁴⁶ Zahrada v Les Lauves je jednou ze Cézannových pozdních prací. Cítíme v ní zmíněnou kompoziční harmonii, autorův hluboký cit pro přírodu je převeden do řady barevných abstraktních skvrn.⁴⁷ Obraz působí klidným dojmem, divák stojí vně, pozoruje, ale není do obrazu vtahován jako v iluzionistickém umění prostoru.

6.2 Výkřik – E. Munch

V Munchově tvorbě je patrná krize moderního vědomí. Jeho melancholická povaha a kruté osobní zkušenosti se mísí s pesimistickou atmosférou doby. Strach se promítá do spousty jeho děl, v nichž spatřujeme autorovo nitro. Lidskou postavu a krajinu zahušťuje redukcí bez detailů, dochází k deformaci za účelem vyjádření výrazu a zviditelnění skutečnosti nacházející se pod povrchem.⁴⁸

⁴⁶ RUHRBERG, Karl. *Umění 20. století*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-521-8., str. 20-21

⁴⁷ The Garden at Les Lauves, 1906 by Paul Cezanne. *Www.paulcezanne.org* [online]. international: www.paulcezanne.org, [2010] [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www.paulcezanne.org/the-garden-at-les-lauves.jsp>

⁴⁸ RUHRBERG, Karl. *Umění 20. století*., str. 34-36

6.3 Čtverce se soustřednými kruhy – V. Kandinskij

Kandinskij patří mezi hlavní představitele abstraktního umění. Byl členem umělecké skupiny Der Blaue Reiter, která usilovala o „duchovnost v umění“. Podle Kandinského byla pro umělce nejdůležitějším kritériem umělecké činnosti „vnitřní potřeba“, záměr spočívá v tom, rozechvít duši pozorovatele. Kandinskij řekl: „*Barva je klávesa, oko je kladívko. Duše je klavír s mnoha strunami.*“ Navzdory větší emocionalitě se v umění skupiny Der Blaue Reiter objevuje filosofický prvek – umění nepředstírá naivitu a inspirace je podrobena kontrole rozumu. Kandinského tvorba se postupem času vyvíjí, podřizuje se zákonu plochy a upouští od naturalistických a impresionistických detailů.⁴⁹

⁴⁹ RUHRBERG, Karl. *Umění 20. století.*, str. 101-105

7 Užité materiály

Co se týče použitých materiálů, po dobu pěti měsíců jsem sbírala a hromadila různé předměty a materiály, které se staly nepotřebnými a byly tudíž odsouzeny k vyhození do koše.

Nejčastěji se jednalo o obalové materiály z nakoupených produktů. Zpočátku jsem strádala různobarevné materiály jakéhokoliv charakteru, ale později jsem začala materiály třídit a vybírat specifické druhy takové povahy, která bude výslednému artefaktu nejlépe vyhovovat.

Nashromáždila jsem plastové i papírové obaly od produktů, jako jsou čaje, sušenky, káva, kapesníky, krémy, svíčky, bonboniéry; dále plastové sáčky, různě barevné PET láhve, odštířené kusy látek, staré sešity, allobal a další.

8 Umělecký artefakt – postup

Při tvorbě jsem se rozhodla postupovat chronologicky, a tak jsem nejprve začala pracovat na krajinomalbě Paula Cézanna „*Zahrada v Les Lauves*“. Použitými materiály jsou: papírové pytlíky od čaje, fragmenty plastové PET láhve, výplň z bonboniér, plastové obaly od sušenek a bonbónů, krabičky od svíček a pleťových krémů, obaly od kapesníků, lístky do kina, přebal sešitu, kusy jutového pytle a ochranný profil z pěnového polyetylenu (od bot).

Prvním krokem bylo rozvrhnout si tematický plán obrazu na plátno o rozměrech (téměř) odpovídajícím originálu (60×80 cm, originál - 65×81 cm). Dále bylo nutné vybrat vhodné materiály pro uskutečnění co možná nejpřesnější shody díla s originálem. Poté jsem roztrídila vybraný materiál na kupičky podle barev (odstíny modré, zelené, růžové, žluté, hnědé, neutrální a černé). Již nezbyvalo nic jiného než zkouška materiálů a jejich přilnavosti, reakci na lepidlo (viz obr. 9). Nastříhala a natrhala jsem potřebné kousky materiálů a „nanečisto“ jsem tyto kousky zkoušela lepit nejprve za pomoci lepidla Herkules. Zjistila jsem, že některé částičky (zejména papírové pytlíky od čaje, krabičky) se přilepí dobře, ale některé po povrchu kloužou a Herkules je neudrží - jednalo se především o lesklé plastové obaly a voskovaný papír, karton. Tyto útržky a také úlomky plastových PET láhví jsem tedy lepila tavnou pistolí. Poté jsem se „pustila do díla“ a začala jsem postupně stříhat, trhat, řezat a následně lepit jednotlivé kousičky na plátno (viz obr. 10,11). Před očima jsem neustále měla vytištěný Cézannův obraz, abych dodržela kýženou podobu díla. Pracovala jsem celkem čtyři dny, přičemž mi tvorba zabrala okolo dvou hodin denně, to znamená 8 hodin celkem (viz obr. 13).

Jako druhou v pořadí jsem se rozhodla vytvořit reprodukci obrazu s názvem „*Výkřik*“ malíře Edvarda Muncha (viz obr. 21). Použila jsem tyto materiály: odstřížky z látek, použitá papírová taška, krabice od bonboniéry, protržený plastový pytel na odpadky (nepoužitý), starý krepový papír, kus z roztrženého jutového pytle.

Nejprve jsem na plátno o velikosti 70×90 cm tužkou načrtla základní linie obrazu a rozvrhla jsem si tak celkový obrazový plán, abych věděla, jak budu v dalších krocích postupovat (viz obr. 14). Poté jsem vybrala odpadový materiál podle barev, které budou nejvíce podobné barvám, jež při tvorbě obrazu použil Munch. Dále jsem již začala postupně lepit materiály na plátno dle předem předpřipraveného náčrtu, přičemž jsem materiály stříhala, řezala, skládala, zkrátka upravovala tak, aby získaly potřebnou podobu a tvar (viz obr. 15 – 20). Nakonec jsem do obrazu vstoupila ještě fixou, abych dokončila poslední důležité, i když drobné detaily. K lepení jsem používala tavnou pistoli a k docílení výsledné podoby díla jsem se propracovala za několik dní práce (viz obr. 22).

Třetím a posledním obrazem je dílo Vasilije Kandinského, jež nese název „*Čtverce se soustřednými kruhy*“ (viz obr. 29). Užitými materiály jsou: pytlíky od čaje, kusy igelitových sáčků, fragmenty plastových PET lahví, odstřížky z látek, starý krepový papír, obaly od bonboniér, lístky do kina, dárkové krabice od spotřebního zboží, krabice od sušenek, odstřížky z letáku, obaly od krekrů, sušených plodů.

Plátno o rozměrech 50×70 cm jsem si nejdříve rozdělila na 12 identických polí (viz obr. 23). Následně jsem se začala probírat nahromaděným materiálem, rozčlenila jsem jej dle barev a poté jsem materiál různě upravovala tak, abych docílila potřebných tvarů (viz obr. 24). Dále jsem již lepila materiál na plátno (viz obr. 25 – 28). Pokusila jsem se zaplnit každický prázdný kousek na plátně, abych z díla vytěžila vysněnou harmonii (viz obr. 30).

Závěr

Téma odpadu a recyklace je v dnešní době velmi aktuálním a diskutovaným tématem, které proniká do všech oblastí našich životů, tedy i do oblasti umělecké. Nadměrná produkce odpadu svírá naši společnost stále výraznějším způsobem. Za vzniku určitých názorových proudů reagujících na environmentální problémy jsme pochopili, že se proti této skutečnosti dá bojovat různými způsoby. Důležitou roli hraje recyklace a v neposlední řadě také umělecká činnost upozorňující na téma znečištěné a zamořené planety. Právě díky umělecké činnosti získáváme povědomí o probíhajících problémech, získáváme možnost zamyslet se nad současnou situací a můžeme nalézt řešení, jakým způsobem se bránit a pracovat s takovými problémy. Pokud nám není stav našeho životního prostředí lhostejný, měli bychom se nad jeho aktuálním stavem zamyslet. Recyklovat odhozený materiál můžeme i jiným způsobem. I když se jedná o zdánlivě nepotřebný materiál, který už nikdo nevyužije, opak je pravdou. Z odpadu může vzniknout nový předmět a může mu být tak vdechnut druhý život, pokud se rozhodneme pro jeho uměleckou transformaci.

Odpadní materiál poskytuje bohatý zdroj pro umělce. Bohužel je tento materiál stále ještě z velké části nedoceněn. Výhodou tvorby z recyklovatelných složek odpadu je finanční nenáročnost, neboť umělec pracuje s odhozenými objekty, kterých se předchozí majitel rád zbaví, a to zdarma. Světlo světa tedy spatřuje nově vytvořené umělecké dílo, jež má určitou uměleckou hodnotu. Společnost k odpadu zaujímá vesměs negativní postoj. Považuje odpad za něco nevábného, již použitého; něco s čím již nemá úmysl se dále zaobírat. Bylo by ale žádoucí, aby tento zkostratělý názor prošel proměnou. I z odpadních materiálů přece může vzejít něco krásného, zajímavého a smysluplného.

Recyklace může mít i jinou podobu než tu, na kterou jsme zvyklí. Lze ji pojmout i jiným t zábavným způsobem. Po zamyšlení se nad obrovskými čísly, která s odpadem a recyklací souvisejí, nám dochází, jak velký význam - pro budoucí generace a zachování naší planety - recyklace opravdu má. Jinými slovy ať už si člověk vybere jakýkoliv způsob nakládání s odpadem, jedná se o velký počín a první krok tím správným směrem. Je jen a pouze na nás, jak se rozhodneme. Zda budeme bez výčitek brát, ničit a nemyslet na budoucnost prostředí, v němž žijeme; nebo zda projevíme respekt k přírodě a začneme vytvářet něco nového z již použitého.

Bibliografie

NAVRÁTIL, Ondřej. *Řečiště a vlna: České umění a environmentální problematika na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, OFF/FORMAT, 2021. ISBN 978-80-210-9837-4.

NAVRÁTIL, Ondřej. *Zelené ostrovy - České umění ve věku environmentalismu 1960-2000*. Brno: Masarykova univerzita, Dexon Art, 2017. ISBN 978-80-210-8883-2, 978-80-907063-0-9.

POLÁČEK, Vojtěch a Vít POKORNÝ. *Recyklované divadlo*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5751-3.

RUHRBERG, Karl. *Umění 20. století*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-521-8.

ŠŤASTNÁ, Jarmila. *Kam s nimi - vše o třídění a recyklaci odpadů*. Praha: Česká televize, 2007. ISBN 80-85005-72-7.

ŠŤASTNÁ, Jarmila. *Všechno, co potřebujete vědět o odpadech a neměli jste se koho zeptat*. Praha: Eko-Kom, a.s., 2013. ISBN 978-80-904833-1-6.

VÍTKOVÁ, Martina. *Odpad a umění, umění a odpad 2*. Pardubice: NOV - spolek pro soudobou a mladou tvorbu, 2017. ISBN 978-80-906898-1-7.

Internetové zdroje

‘LIVES OF GRASS’ BY MATHILDE ROUSSEL. In: *Myartisrealmagazine.com* [online].

international: MYARTISREAL, 2020 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z:

<https://myartisrealmagazine.com/2020/11/lives-of-grass-by-mathilde-rousseau/>

10 things to know about Christo and Jeanne-Claude. *Blog.artsper.com* [online]. Francie: Artsper

Magazine, 2020 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-christo-and-jeanne-claude/>

16 Fun Recycling Facts for Kids. *Recyclingpartnership.org* [online]. United States: communities for recycling, [2022] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z:

<https://recyclingpartnership.org/communitiesforrecycling/16-fun-recycling-facts-for-kids/>

A history of waste in Art. *Blog.terracycle.com* [online]. USA: Terracycle, 2018 [cit. 2023-01-16].

Dostupné z: <https://blog.terracycle.com/2018/07/20/a-history-of-waste-in-art/>

A Short History of the Land Art / Earth Art Movement. *Www.theatreartlife.com* [online]. Hongkong:

Theatre art life, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.theatreartlife.com/artistic/a-short-history-of-the-land-art-earth-art-movement/>

Andrew Rogers. *Www.andrewrogers.org* [online]. Australia: Andrew Rogers, [2023] [cit. 2023-01-

18]. Dostupné z: <https://www.andrewrogers.org/>

Andrew Rogers: 1947 · Australia. *Www.artland.com* [online]. Dánsko: Artland, [2016] [cit. 2023-01-

18]. Dostupné z: <https://www.artland.com/artists/andrew-rogers>

Andy Goldsworthy’s four massive ice sculptures at the North Pole. *Publicdelivery.org* [online]. Seoul:

Public Delivery, [2011] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/>

BELL, Shelby. 50 Interesting recycling facts. *ROADRUNNERWM.COM* [online]. United States:

ROADRUNNERWM.COM, 2019, 19/05 2019, 23/09 2020 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z:

<https://www.roadrunnerwm.com/blog/50-interesting-recycling-facts>

BLUMBERG, Naomi. Andy Goldsworthy: British sculptor, artist, and

photographer. *www.britannica.com* [online]. international: Encyclopaedia Britannica, [2023] [cit.

2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Andy-Goldsworthy>

ČERVENKOVÁ, Vlasta. Systémy bez ducha od Krištofa Kintery představuje Galerie

Kaple. *Www.novinky.cz* [online]. Česká republika: Novinky.cz, 2017 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/clanek/vase-zpravy-systemy-bez-ducha-od-kristofa-kintery-predstavuje-galerie-kaple-309387>

Discover the different Environmental Art movements. *Blog.timelinefy.com* [online]. Portugalsko: timelinefy, 2020 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://blog.timelinefy.com/discover-the-different-environmental-art-movements>

DUFFEK, Petr. Environmentalismus. *Encyklopedie.soc.cas.cz* [online]. Česká republika: Sociologická encyklopedie, 2017 [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Environmentalismus>

Ecological art. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_art

Environmental art. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_art

Environmentalism Art – The Importance of Climate Change Art. *Artincontext.org* [online]. Berlín: Art in context, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://artincontext.org/environmentalism-art/>

FORD, Aiden. Environmental Art History & Examples. *Study.com* [online]. USA: Study.com, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://study.com/learn/lesson/environmental-art-history-examples.html>

HEJLOVÁ, Alexandra. Claude Monet – Impresionismus. *Artstarvip.cz* [online]. Praha: Pragoline, 2019 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <http://artstarvip.cz/2019/08/05/claude-monet-impresionismus/>

How Long Does it Take for Trash to Decompose?. *Sourgum.com* [online]. United States: Sourgum waste, [2023] [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.sourgum.com/trash-talks-blog/trash-decomposition/>

Christo and Jeanne-Claude: Life and Work. *Christojeanneclaude.net* [online]. Berlín: Christo and Jeanne-Claude, [2023] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://christojeanneclaude.net/life-and-work/>

Jane Perkins [online]. UK: janeperkins.co.uk, [2023] [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://janeperkins.co.uk/>

Jean Shin Korean-American, b. 1971. *Www.artsy.net* [online]. USA: Artsy, [2023] [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artist/jean-shin>

Jean Shin [online]. international: jeanshin.com, 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://jeanshin.com/chemical-balance/zlcmozhxevwwuokk58nmhxt2yjetto>

Jean Shin: (American/Korean, born 1971). *Www.artnet.com* [online]. Berlín, UK,USA: artnet, [2023] [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.artnet.com/artists/jean-shin/>

John Constable, British 1776-1837, Cloud Study Stormy Sunset. *Pixels.com* [online]. USA: Litz Collection, 2017 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://pixels.com/featured/john-constable-british-1776-1837-cloud-study-stormy-sunset-litz-collection.html>

Kristofkintera.com [online]. ČR: kristofkintera.com, 1995–2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://kristofkintera.com/>

Krištof Kintera. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kri%C5%A1tof_Kintera

Krištof Kintera. *Www.ceskatelevize.cz* [online]. Česká republika: Česká televize, 1996–2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/kristof-kintera/>

MARTINIQUE, Elena. The Era of Environmental Art. *Widewalls.ch* [online]. Londýn: Widewalls, 2016 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.widewalls.ch/magazine/environmental-art>

Mathilde Roussel: Paris, France. *Www.artistaday.com* [online]. international: ARTISTADAY, [2007-2022] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.artistaday.com/?p=15985>

Pablo Picasso. *Www.weinerelementary.org* [online]. USA: Weiner Elementary, [2016] [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.weinerelementary.org/picasso-and-collage.html>

PHILLIPS, Renee. What is Environmental Art?. *Www.healing-power-of-art.org* [online]. New York: The Healing Power of ART & ARTISTS, [2015-2022] [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.healing-power-of-art.org/what-is-environmental-art/>

PRZYBYLEK, Stephanie. Recycled Art: History & Materials. *Study.com* [online]. USA: Study.com, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/recycled-art-history-materials.html>

Recycled Art – Exploring Impressive Art Made From Recycled Materials. *Artincontext.org* [online]. Berlín: Art in context, 2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://artincontext.org/recycled-art/>

Recycled art: Upcycled art, when waste becomes art. *Iberdrola.com* [online]. Anglie, USA: Iberdrola, [2023] [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.iberdrola.com/culture/recycled-art>

Recycling as Creativity: An Environmental Approach to Twentieth-Century American Art [online]. American studies journal, 2018 [cit. 2023-01-16]. ISSN 2199-7268. Dostupné z: <http://www.asjournal.org/64-2018/recycling-as-creativity-an-environmental-approach-to-early-twentieth-century-american-art/>

RECYCLING IS IN A SERIOUS CRISIS. So let's fix it, shall we?. *Recycleacrossamerica.org: let's recycle right!* [online]. United States: recycle across america, [2023] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.recycleacrossamerica.org/recycling-facts>

Recyklace. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2022 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Recyklace>

Recyklace. *Samosebou.cz: Třídím odpad!* [online]. Praha: samosebou.cz, [2022] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/slovník/recyklace/>

RICHEY, Dasha. What is Environmental Art?. *Drichey.weebly.com* [online]. Quest, 2011 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://drichey.weebly.com/types-of-environmental-art.html>

Surrounded Islands: Biscayne Bay, Greater Miami, Florida 1980-83. *Christojeanneclaude.net* [online]. Berlín: Christo and Jeanne-Claude, [2023] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://christojeanneclaude.net/artworks/surrounded-islands/>

The Garden at Les Lauves, 1906 by Paul Cezanne. *Www.paulcezanne.org* [online]. international: www.paulcezanne.org, [2010] [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www.paulcezanne.org/the-garden-at-les-lauves.jsp>

Veronika Richterová. *Arto.to* [online]. Česká republika: arto.to, 2023 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <http://arto.to/veronika-richterova>

WHAT IS ENVIRONMENTAL ART: Environmental artists, a sustainable trend. *Iberdrola.com* [online]. Anglie, USA: Iberdrola, [2023] [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.iberdrola.com/culture/environmental-art>

Www.veronikarichterova.com [online]. ČR: Veronika Richterová, 2010 - 2022 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.veronikarichterova.com/>

ZARA, Janelle. Land Artist Andrew Rogers's Monumental Works Defy Belief. *Www.architecturaldigest.com* [online]. USA: Architectural Digest, 2017 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/land-artist-andrew-rogers>

Přílohy

Příloha A – Inspirační zdroje

Příloha B – Vlastní práce

Příloha A

Obr. 1 - GOLDSWORTHY, Andy. Andy Goldsworthy – Touching North, 1989, North Pole. In: *Publicdelivery.org* [online]. Seoul: Public Delivery, [2011] [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/>

Obr. 2 – Sacred, 2008. In: *Www.architecturaldigest.com* [online]. USA: Andrew Rogers, 2017 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/land-artist-andrew-rogers>

Obr. 3 – Christo and Jeanne-Claude, photo: Wolfgang Volz, Surrounded Islands, Biscayne Bay, Greater Miami, Florida, 1980-1983. In: *Blog.artsper.com* [online]. Francie: Christo and Jeanne-Claude, 2020 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://blog.artsper.com/en/a-closer-look/10-things-to-know-about-christo-and-jeanne-claude/>

Obr. 4 - 'LIVES OF GRASS' BY MATHILDE ROUSSEL. In: *Myartisrealmagazine.com* [online]. international: Mathilde Roussel, 2020 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://myartisrealmagazine.com/2020/11/lives-of-grass-by-mathilde-rousseau/>

Obr. 5 - JEAN SHIN: Chemical Balance, 2005-09. In: *Jeanshin.com* [online]. international: jeanshin.com, 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://jeanshin.com/chemical-balance>

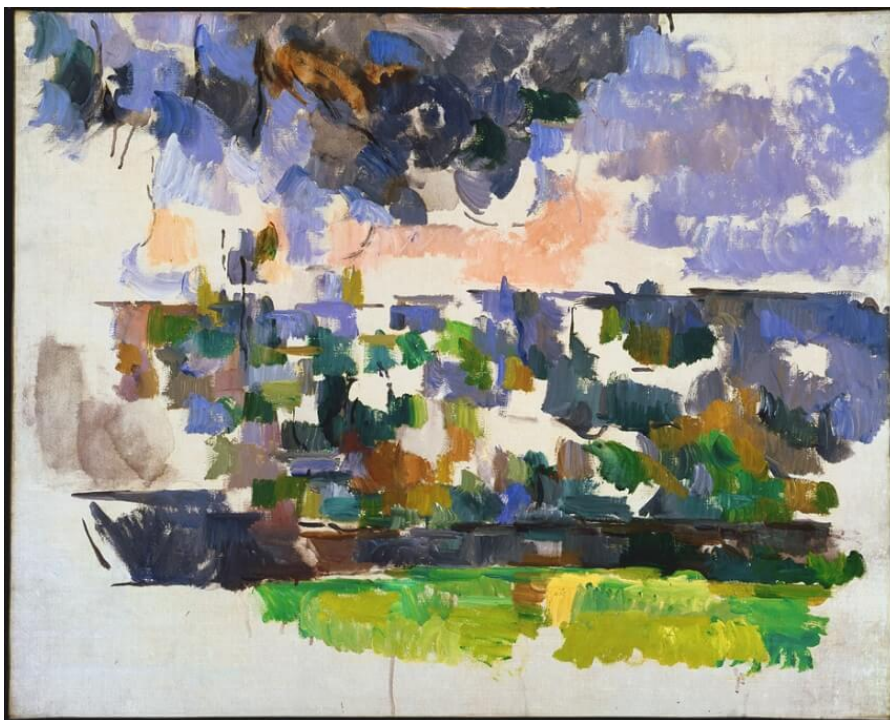
Obr. 6 - Girl with a Pearl Earring, after Vermeer, 74cm x 69cm, 2011. In: [Janeperkins.co.uk](https://janeperkins.co.uk) [online]. UK: Jane Perkins, [2023] [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://janeperkins.co.uk/plastic-classics/>

Obr. 7 – Demon of the Growth II.
In: [Kristofkintera.com](https://kristofkintera.com) [online]. ČR: Krištof Kintera, 1995–2021 [cit. 2023-01-19].
Dostupné z: <https://kristofkintera.com/pages-work/demon-of-growth2.htm>

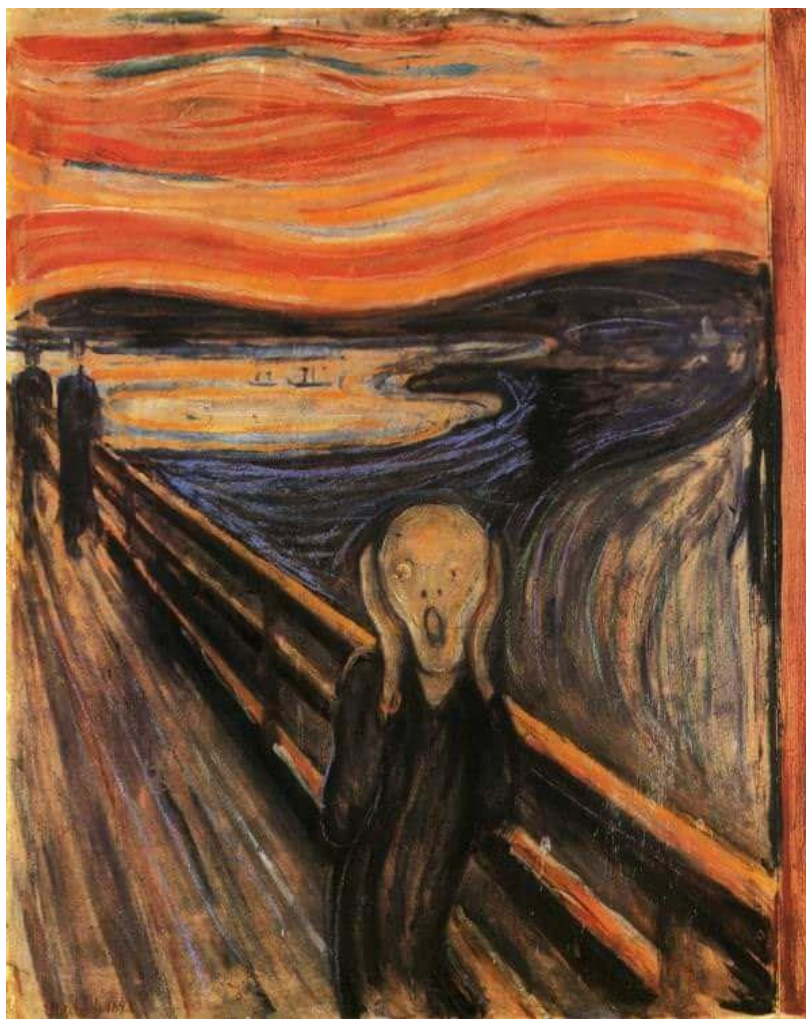

Obr. 8 – MEDÚZY I, 2006.
In: www.veronikarichterova.com [online].
Česká republika: Veronika Richterová, photo: Michal Cihlár, 2010 - 2022 [cit. 2023-01-19].
Dostupné z: <https://www.veronikarichterova.com/dilo/pet-art-plastiky/more-a-voda/>

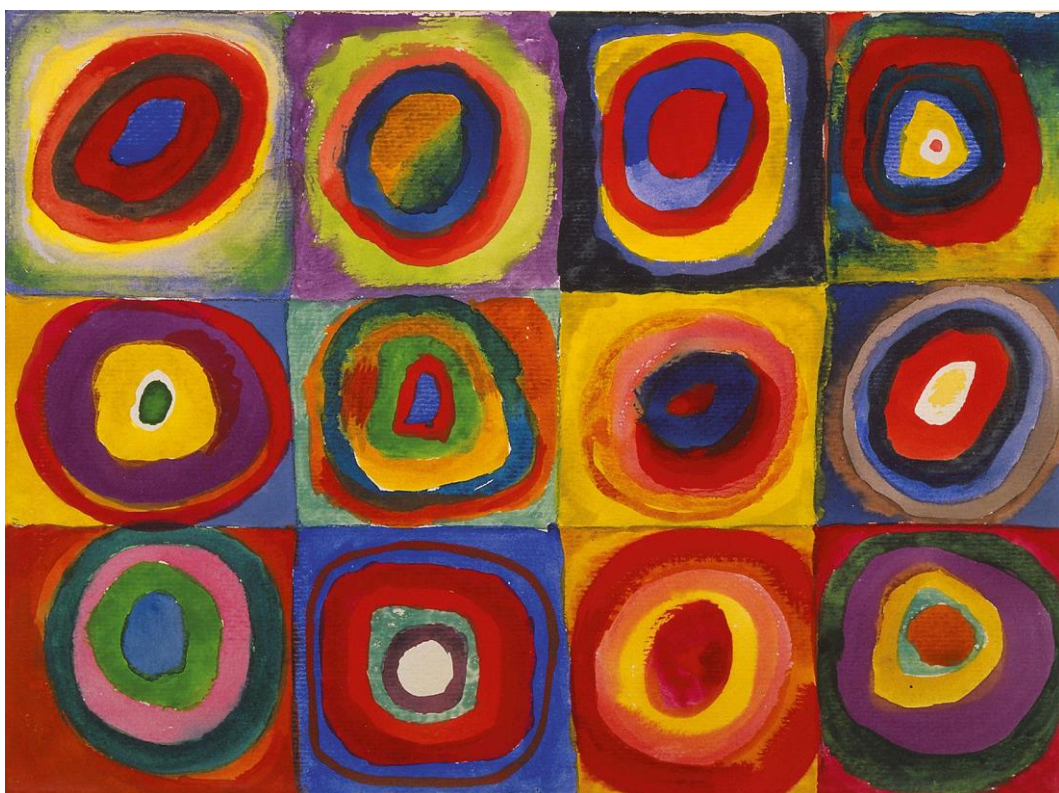
Obr. 12 - CÉZANNE, Paul. The Garden at Les Lauves, 1906 by Paul Cezanne.

In: www.paulcezanne.org [online].
international: www.paulcezanne.org,
[2010] [cit. 2023-01-24]. Dostupné z:
<https://www.paulcezanne.org/the-garden-at-les-lauves.jsp>

Obr. 21 - The Scream, 1893 by Edvard Munch.

In: www.edvardmunch.org [online].
international: [Edvard Munch](http://www.edvardmunch.org), [2023] [cit. 2023-02-25]. Dostupné z:
<https://www.edvardmunch.org/the-scream.jsp>

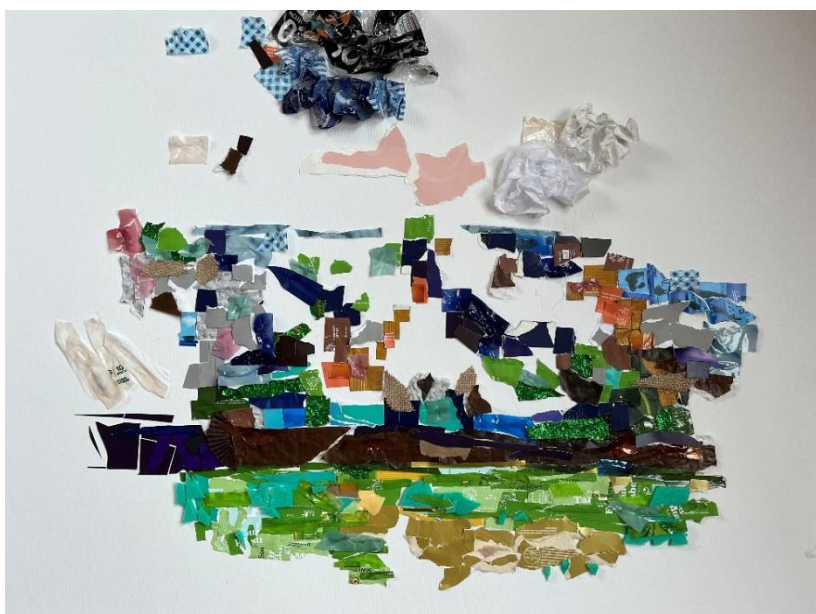

Obr. 29 – Color Study. Squares with Concentric Circles. In: Kandinsky [online]. international: V. Kandinsky, [2023] [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.wassilykandinsky.net/work-370.php>

Příloha B

Obr. 9 – Zkouška materiálu

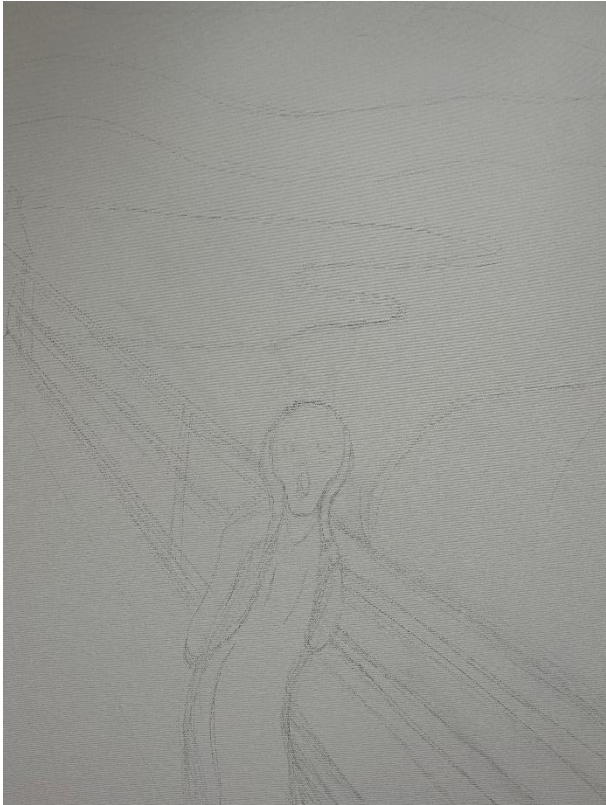
Obr. 10 – Postupné lepení materiálu na plátno

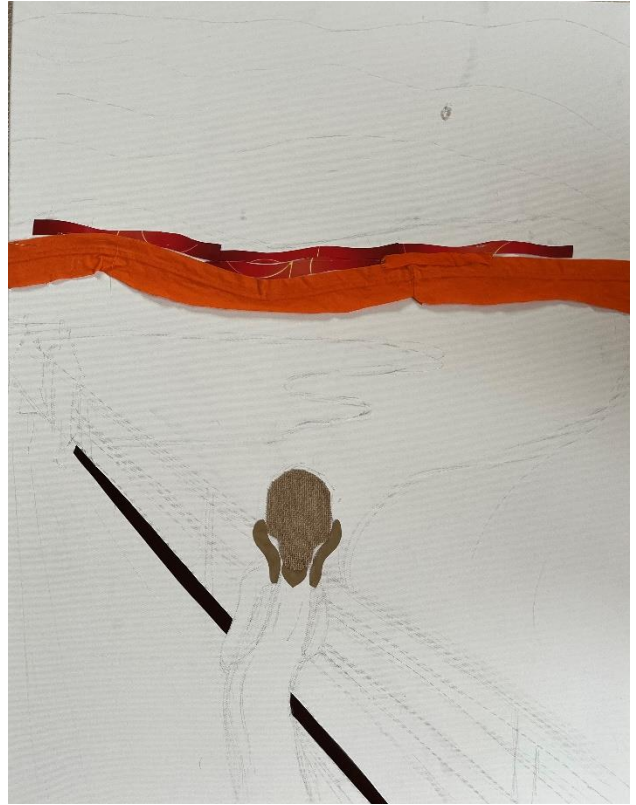
Obr. 11 – Pokračování v lepení materiálu na plátno

Obr. 13 - Výsledný artefakt, Zahrada v Les Lauves podle Cézanna

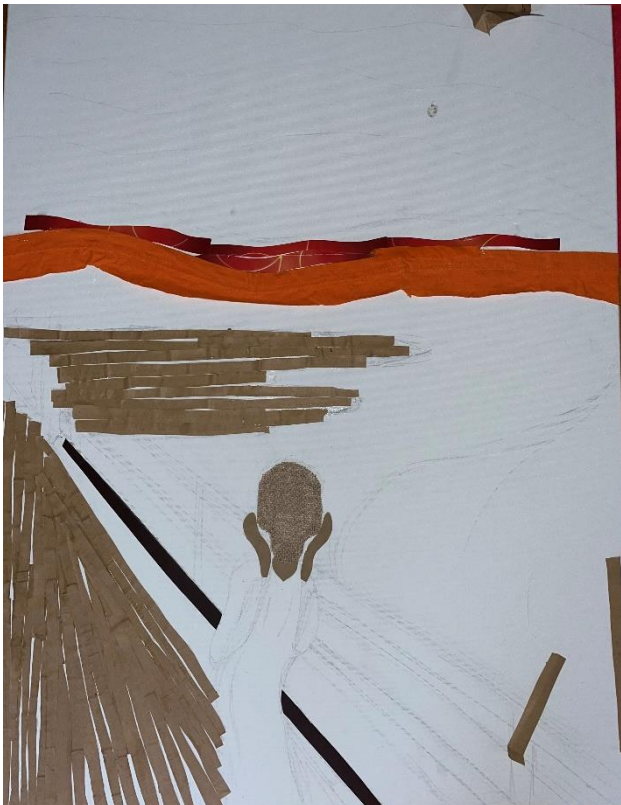

Obr. 14 – Náčrt

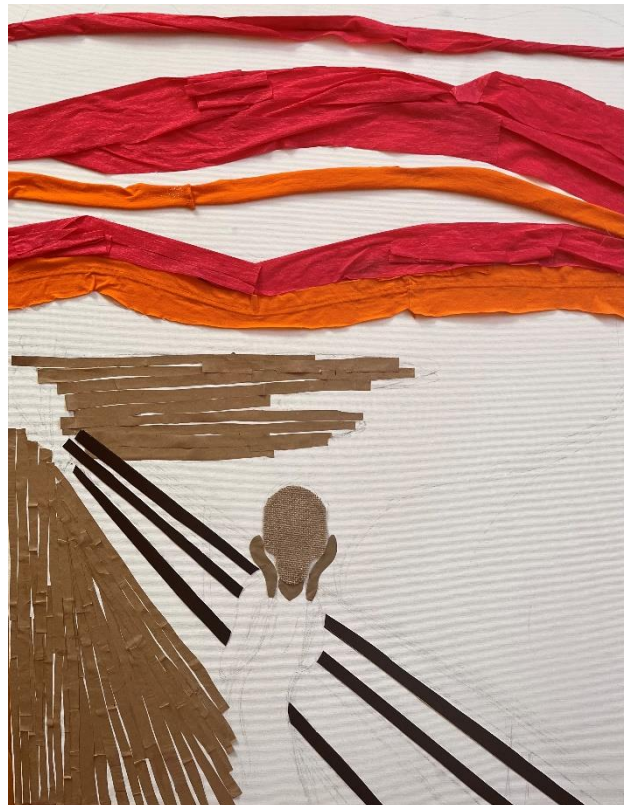

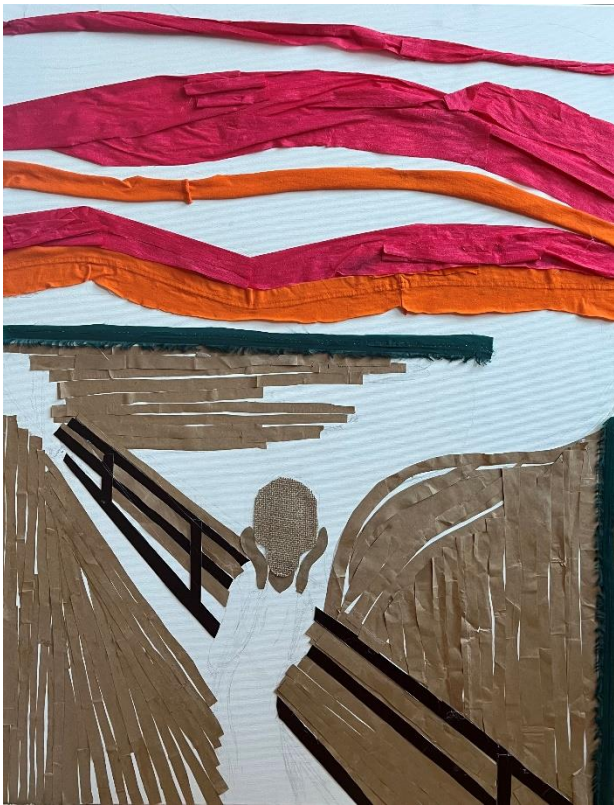
Obr. 15 – Prvotní lepení materiálů na plátno

Obr. 16 – Pokračování 1

Obr. 17 – Pokračování 2

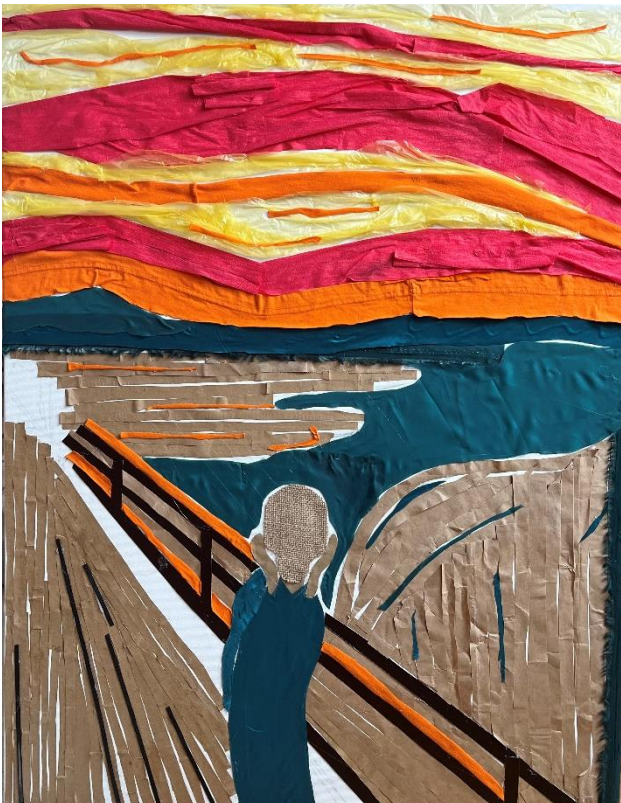

Obr. 18 – Pokračování 3

Obr. 20 – Pokračování 5

Obr. 19 – Pokračování 4

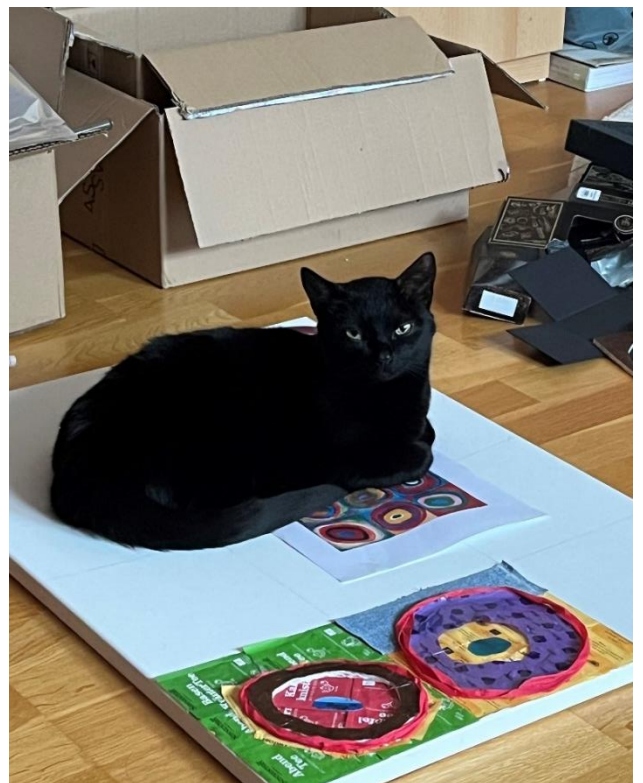
Obr. 22 - Výsledný artefakt, Výkřik podle Muncha

Obr. 23 – Rozčlenění plátna

Obr. 24 – Zkouška tvarů, lepení na plátno

Obr. 25 – Přestávka, pomocná síla

Obr. 26 – Pokračování v tvorbě 1

Obr. 27 – Pokračování v tvorbě 2

Obr. 28 – Pokračování v tvorbě 3

Obr. 30 – Výsledný artefakt, Čtverce se soustřednými kruhy